

**Громадська організація
«Київський економічний науковий центр»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО: ПРИНЦИПИ,
МЕХАНІЗМИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ»**

14 вересня 2019 року

Київ
2019

УДК 339.92(063)
М58

Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 14 вересня 2019 р.). – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2019. – 100 с.

УДК 339.92(063)
М58

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Кафтя М. А.

РИНКОВА КАПІТАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ
ЯК ОСНОВА ДИНАМІЧНОГО НАРОЩУВАННЯ МАСШТАБІВ ГЛОБАЛЬНОЇ
БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ..... 5

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Денисов О. Є.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЇЇ СУТНІСТЬ ТА ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ 9

Кириченко О. С.

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ КРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 13

Прав Ю. Г.

ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНИМ
КОМПЛЕКСОМ В РЕГІОНІ..... 17

Соболева І. В.

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ..... 21

Шумська С. С., Близнюк В. В.

МІЖНАРОДНИЙ ПРОЕКТ DOCHUB ERASMUS+ ЯК КРОК УКРАЇНИ
ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ..... 24

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Аскеров Т. Т.

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ
РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ..... 29

Варава А. А., Марченко В. В.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА 32

Васалатій І. В.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 36

Ващенко О. П.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ 41

Верпека А. О.

НАПРЯМКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ..... 44

Корольов Д. С.

ПРИНЦИП СИНХРОНІЗАЦІЇ У ФОРМУВАННІ МОДЕЛЕЙ КОМПЕТЕНЦІЙ
УПРАВЛІНЦІВ КОМПАНІЇ..... 47

Рижа І. М. ЯКІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ.....	51
Малиш І. А. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	55
Сергієнко Ю. І. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: РОЛЬ, СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ПРИНЦИПИ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ КРАЇНИ	58
Соловей М. С. РИНОК ЗЕРНА ТА ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В УКРАЇНІ.....	64
Скрибантович А. Ю. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	68

СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Рахимов Тухтабек Жумабаевич СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕГИОНА	72
--	----

СЕКЦІЯ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Рудик О. А. МОНІТОРИНГ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ ...	76
--	----

СЕКЦІЯ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Polishchuk V. G., Gurynchuk A. L., Vasylevsky S. O. FINANCIAL METHODS OF BAKERY INDUSTRY ENTERPRISES IN UKRAINE PROFITABILITY INCREASING.....	79
--	----

Polishchuk V. G., Grysyuk T. M., Biruk V. P. MECHANISMS FOR DETAILING THE UKRAINIAN ECONOMY AS A GUARANTEE OF SUCCESSFUL STRUGGLE AGAINST OFFSHORE CAPITAL OUTFLOWS	83
--	----

Сидорчук А. А. ПРИНЦИПИ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ	87
--	----

СЕКЦІЯ 7. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Засанська С. В. СВІТОВИЙ ДОСВІД АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО- І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	90
---	----

Polishchuk V. G., Bespala A. P. FEATURES OF FORECASTING ECONOMIC DYNAMICS IN THE SYSTEM OF MODERN FINANCIAL MARKETS.....	95
---	----

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

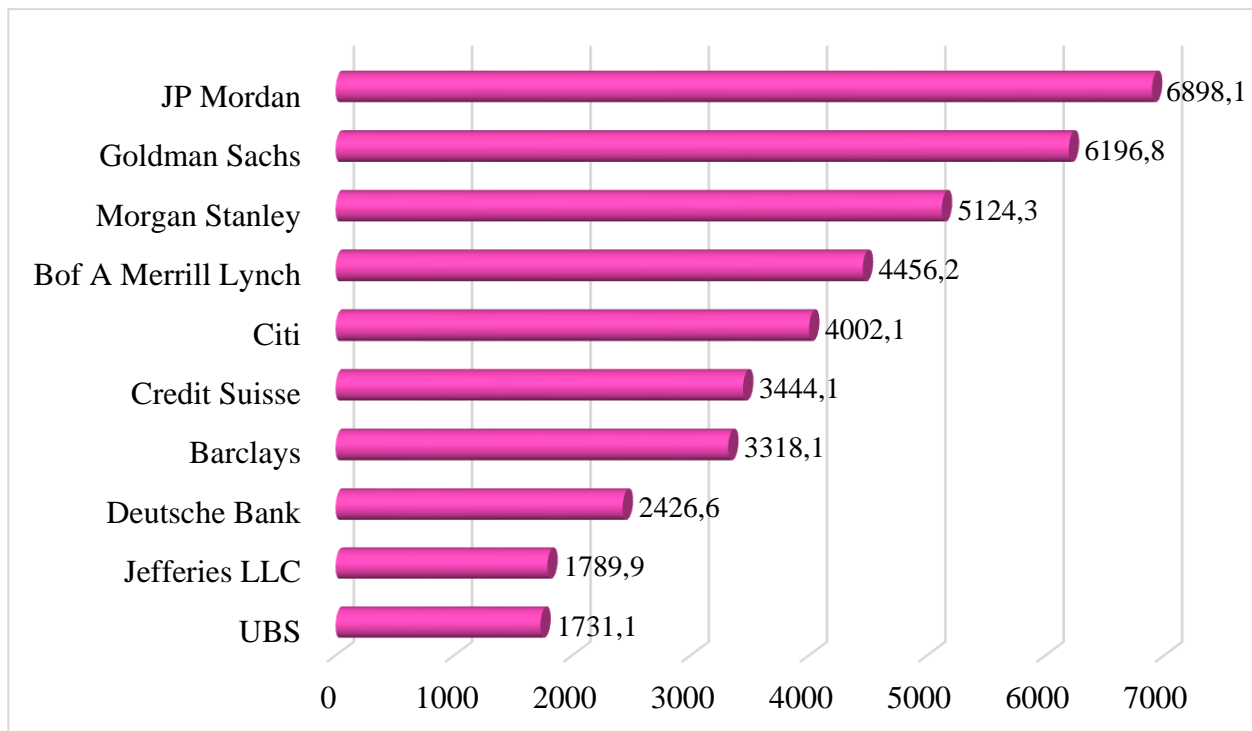
Кафтя М. А.

аспірант кафедри міжнародного обліку і аудиту
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

РИНКОВА КАПІТАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ ЯК ОСНОВА ДИНАМІЧНОГО НАРОЩУВАННЯ МАСШТАБІВ ГЛОБАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ

Банківська діяльність, як складна цілісна система та головний інституційний механізм акумуляції і перерозподілу у світовій економіці тимчасово вільного фінансового капіталу, в умовах глобального економічного розвитку характеризується динамічними трансформаційними змінами. Вони пов'язані насамперед з диверсифікацією банківських послуг, ускладненням технологій їх продукування, зростанням рівня прибутковості і ризикованості банківського бізнесу. Принагідно особливо відзначити динамічне нарощування масштабів глобальної банківської діяльності, підтвердженням чого є ринкова капіталізація світового банківського ринку, яка досягла у першому кварталі 2019 р. відмітки у майже 7 трлн євро [1]. Упродовж 2008-2017 рр. активи Топ-1000 найбільших світових банків зросли з 96,4 до 123,7 трлн дол. США, рентабельність активів – з 1 до 9%, а відношення капіталу першого рівня до сукупних активів – з 4,4 до 6,7% відповідно. Подібна динаміка відбиває по суті зростаючі масштаби здійснюваних банками міжнародних фінансових операцій, що забезпечують усталену стабільність банківської діяльності як у резидентських державах, так і приймаючих країнах. Як показують дані рис. 1, у 2018 р. сукупний дохід першої десятки найбільших світових банків лише від інвестиційного банкінгу досягнув майже 39,4 млрд дол. США. Серед них перші чотири

позиції посідають американські багатонаціональні інвестиційні банки, на які припадає понад чверті ринкової частки глобального інвестиційного банкінгу за результатами 2017 р.

Рис. 1. Топ-10 банківських установ світу за показником сукупних доходів від інвестиційного банкінгу у 2018 р., млн дол. США [2]

Водночас найбільшу частку доходів найбільших світових інвестиційних банків генерують нині операції на ринках боргового капіталу (за виключенням Goldman Sachs і Morgan Stanley, які отримали найбільше фінансування від реалізованих операцій злиттів і поглинань). Це свідчить про утримання банківськими структурами своєю традиційної кредитної спеціалізації (в силу високого коефіцієнта левериджа цих інституцій) у сфері фінансового обслуговування економічної діяльності як основи генерування прибутків і здобуття усталених конкурентних переваг на світовому ринку банківських послуг.

Як невід’ємний компонент сфери глобальних фінансів (з загальним рівнем капіталізації у майже 340 трлн дол. США), світовий банківський бізнес концентрує нині близько 138 трлн дол. фінансових активів, що становить 40,5% їх глобальних обсягів. Для порівняння: частка активів центральних банків не перевищує 7,7% світових фінансових активів,

публічних фінансових інституцій – 4,7%, страхових компаній – 8,6%, інших фінансових посередників – 29,2% (табл. 1). Тобто розмір фінансових активів комерційних банків суттєво перевищує обсяг глобального валового внутрішнього продукту, а угоди, що реалізуються на світовому ринку банківських послуг, нерідко не відображають реального руху товарів і послуг.

Таблиця 1

Структура глобальних фінансових активів у 2016 р.

Фінансовий посередник	Вартісний обсяг активів, трлн дол. США	Частка у загальних активах, %	Темп зростання за 2011-2015 рр., %
Центральні банки	26,2	7,7	8,3
Комерційні банки	137,8	40,5	3,1
Публічні фінансові інститути	16,0	4,7	3,7
Страхові корпорації	29,1	8,6	5,8
Пенсійні фонди	31,0	9,1	6,3
Інші фінансові посередники	99,2	29,2	9,0
Фінансові допоміжні структури	0,7	0,2	5,0
Усього	339,9	100,0	5,6

В останнє десятиліття (після світової економічної кризи 2007-2010 рр.) банківські установи разом з національними і наднаціональними інститутами фінансового менеджменту активно працюють у царині «переведення» банківських операцій на безпечні умови функціонування [3]. Красномовним підтвердженням даного тренду є, зокрема, динаміка світового показника коефіцієнта банківського капіталу першого рівня, який збільшився з 9,8% у 2007 р. до 13,2% у 2017 р. Своєю чергою, відношення матеріального капіталу до матеріальних активів банків зріс з 4,6% у 2010 р. до 6,2% у 2017 р., а середня рентабельність банківського

капіталу (ROE) після сплати податків в останнє десятиліття коливається у вузькому діапазоні 8-9%. Основні показники діяльності світової банківської системи у період 1960-2017 рр. показують усталений тренд щодо неухильного зростання вартості банківських кредитів приватному сектору з 32,7 до 97,5% глобального валового внутрішнього продукту та вартості банківських депозитів – з 12,2 до 51,2% ВВП відповідно.

Це свідчить про значну активізацію світової банківської індустрії, яка навіть на тлі наслідків глобальної економічної кризи 2007-2010 рр. спромоглась відновити докризову динаміку зростання. Додатковим підтвердженням даного тренду і й одночасне збільшення загальної кількості позичальників комерційних банків (з 90,9 до 155,1 осіб у розрахунку на 1 тис осіб дорослого населення у 2010-2017 рр.) та зменшення показника відношення банківських кредитів до депозитної бази – 95,1% у 1960 р. до 86,5% у 2017 р., що засвідчують також тенденцію щодо значного розширення грошової бази банківського кредитування реальної економіки.

Література:

1. Market capitalization of banking market worldwide from 1st quarter 2016 to 1st quarter 2019 (in trillion Euros). – Statista. – The Statistics Portal. – [Electronic Resource]. – Available from: <https://www.statista.com/statistics/265135/market-capitalization-of-the-banking-sector-worldwide-since-2004/>
2. Leading banks worldwide in 2018, by revenue from investment banking (in million U.S. dollars). – Statista. – The Statistics Portal. – [Electronic Resource]. – Available from: <https://www.statista.com/statistics/371143/leading-global-investment-banks-by-revenue/>
3. Banks in the Changing World of Financial Intermediation, November 2018. – [Electronic Resource]. – Available from: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/banks-in-the-changing-world-of-financial-intermediation>

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Денисов О. Є.

кандидат економічних наук, докторант

Університет економіки та права «КРОК»

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ЇЇ СУТНІСТЬ ТА ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ

Визначення сутності категорії «економічна безпека» вимагає звернення до першоджерел та поглядів провідних науковців, що стояли у витоків формування даного поняття. Розуміння сутності та спрямованості визначення вимагає дослідження історії її формування, уточнення змісту ключових понять, розуміння місця категорії, що досліджується, у самому понятійному апараті теорії економічної безпеки. В зазначеному контексті ключовими принципами дослідження виступають генезис та розвиток науки про безпеку. Це стає можливим в результаті використання історичного методу та методу термінологічного аналізу.

Усвідомлення економічної безпеки виникло в процесі остаточного формування держави і входження її до сфери національних інтересів. Перші згадки про доцільність підтримки безпеки з економічної точки зору наведені ще в фундаментальній праці Платона «Політея». В ній доведено, що лише держава, що має відповідний рівень достатку, може вважатися належним чином захищеною. Оскільки, коли суспільство стикається з надлишковими потребами, його обов'язково затягує у різноманітні негаразди, включаючи війни, що робить із «здорової держави» «державу, що лихоманить». Відтак, виникає розуміння, що причиною виникнення різноманітних кризових явищ є бажання суспільства споживати та володіти предметами розкоші, яких немає у природних ресурсах країни. Це, в свою чергу, неодмінно породжує потребу експансії до нових земель, що дасть можливість отримати

бажаних ресурсів. Таким чином, було окреслено певний стан так званої «ідеальної держави», суть якої розкривається через економічну безпеку.

Починаючи з XVII ст. в багатьох країнах виникає позиція, що суспільне благо та безпека є ключовою метою держави. Саме тому «безпека» в цей період отримує принципово нове розуміння. В це поняття вкладають певний стан спокою, що є результатом забезпечення відсутності реальних факторів небезпеки, а також гарантування певного рівня матеріально-економічних та соціально-політичних умов разом з впровадженням інститутів, покликаних дотримувати зазначений стан [1, с. 34]. Таким чином, в перших концептах стан «безпеки» пов'язують із усвідомленням «загроз» та «небезпек» та необхідністю їх нейтралізації, і водночас з'являється розуміння важливості дотримання певного соціально-економічного рівня як підґрунтя стабільності та безпеки.

Сучасний рівень розвитку економічних відносин формує визначення «безпеки» як багаторівневе складно структурне поняття, що вміщує в себе різноманітні тлумачення. Визначення поняттю «безпека», як певної властивості будь-якої системи, що виражається у здатності предмету, явищу чи процесу зберігати свої основні характеристики та ключові сутнісні параметри під час впливу різних факторів, що носять руйнівний характер [2, с. 28]. Водночас, суспільні науки визначають «безпеку» як задоволення головних потреб суспільства (існування, цілісність, суверенітет, стабільність, розвиток та ін.). Таким чином, в зазначеній літературі викладено достатньо узагальнене трактування терміну «безпеки» по відношенню до функціонування, в першу чергу соціальних систем різних рівнів та їх протидії руйнівному дестабілізуючому впливу зовнішніх факторів.

Поняття «безпека» багатьма вченими порівнюється із поняттям захищеності. Так, наприклад, якщо у загальному розумінні безпека – це «стан захищеності найбільш важливих інтересів особистості, суспільства та держави від реальних та потенційних загроз» [3, с. 42].

Науковці вважають, що стан захищеності життєво важливих інтересів соціуму і його структур від внутрішніх і зовнішніх загроз і є безпекою [4, с. 78]. Також, визначено безпеку як поняття, яке стосується всіх аспектів життєдіяльності людини та визначає такий стан суспільства, за якого немає жодних загроз [5, с. 79]. Таким чином, безпека – це певний

об'єктивний стан, що ґрунтується на відсутності об'єктивних факторів загрози, відчутний суб'єктивно через окремих індивідів або суспільних груп. З такими твердженнями важко погодитися, оскільки як суспільно-економічний розвиток так і функціонування окремих систем перебуває в постійній динаміці і знаходиться під впливом зовнішніх та внутрішніх змін, відтак досягнення стану повної відсутності загроз є неможливим, а завданнями функцій безпеки на всіх її рівнях стає формування та планування дій, щодо забезпечення захисту об'єктів від негативного впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Л. Коженцьовські вважає, що безпека являє собою специфічну сукупність певних умов діяльності. На її думку поняття «знаходитися в безпеці» означає – знаходитися в таких умовах, які цілком контролюються підприємством у процесі своєї діяльності (у процесі самореалізації) [6, с. 148]. Також, під безпекою розуміють стан абсолютної відсутності реальних та потенційних загроз, тобто «стан психічний чи правовий, при якому особа має реальне відчуття впевненості, опори в іншій особі, чи у відрегульованій юридично системі». Частково погоджуючись із автором зазначимо, що досягнення такого стану потребує формування передумов та планування дій, щодо забезпечення економічної безпеки за яких можливе досягнення такого захисту.

Л. Коженцьовські [6, с. 149], окремо виділяє наступні особливі стани: об'єктивний стан безпеки (наявність чи відсутність загрози) у загальному вимірі, локальному або суто особистісному; та відчуття безпеки (свідомість існування, відсутності чи можливості протидії небезпеці) у загальному, локальному чи особистісному контексті. Таким чином, «безпека» визначається як певний стан. Ключові характеристики при визначенні безпеки є: «відсутність небезпеки», «збереження», «захист від небезпеки (загроз)», «захищеність», «надійність», «стабільність», «спокій», «незалежність», «допустимі межі», «механізм запобігання або зменшення впливу загроз», «безпечні та контрольовані умови».

На думку науковців безпекою є такий стан суб'єкта господарської діяльності, що створює умови для функціонування та стабільного розвитку при коректному функціонуванні запобіжних механізмів та нівелюванню загроз. Таким чином, розуміння концепту «безпеки» від

трактування як «стану об'єкту» набуло розвитку до розуміння його як «створення умов для забезпечення стабільного економічного розвитку», а сам розвиток стає як метою так і передумовою ефективного функціонування та безпеки. Поняття включає в себе попереджувальну систему, профілактичну систему, різноманітні системи інформаційно-аналітичного моніторингу, систему поточних та прогнозованих заходів (що включають в себе аналіз можливості нейтралізації негативних наслідків). Відтак, сама сутність безпеки відображається у визначенні такого стану суб'єкта, що мінімізує негативний вплив зовнішнього середовища на якості та параметри суб'єкту безпеки.

Аналіз існуючих визначень терміну «економічна безпека» свідчить про значну відмінність існуючих наукових концептів.

Враховуючи те, що зміст поняття „безпека» постійно змінюється, тобто знаходиться в динаміці, зрозуміло, що він вимагає більш детального уточнення в кожному окремому випадку. Контекст самої безпеки є особливим ракурсом при здійсненні аналізу певних явищ та процесів. При цьому цей ракурс припускає оцінку цих явищ та процесів з позиції наявності або відсутності відповідних сприятливих або несприятливих, минулих, поточних або перспективних умов, що впливають або можуть впливати на саме існування та розвиток відповідного суб'єкту, об'єкту або процесу чи явища.

Література:

1. Олейников Е. А. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) : учеб.-практ. пособие. Москва : Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. 288 с.
2. Основы економічної безпеки: підручник / О. М. Бандурка., В. Є. Духов, К. Я. Петрова, М. Черняков, Харків, 2003. 236 с.
3. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економічна діагностика : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.
4. Мороз О. В. Карачина Н. П. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства : монографія. Вінниця, 2011. 241 с.
5. Шнипко О. С. Види і чинники безпеки ієрархічних економічних систем: теоретико-методологічний аспект. *Актуальні проблеми економіки* : журнал. 2006. № 5(59). С. 78–85.
6. Коженювські Л. Управління безпекою. *Актуальні проблеми економіки* : журнал. 2004. № 1 (31). С. 147–154.

Кириченко О. С.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри управлінських технологій
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ КРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Тенденції та динаміка сучасного суспільно-економічного розвитку переконливо свідчать про зростання ролі та значення державного регулювання економічної діяльності із визначенням пріоритетів та спрямуванням стимулювання прогресивних змін суспільно-економічного життя країни. Водночас, основою ефективного промислового та соціально-економічного розвитку сучасної економіки є державне регулювання та впровадження інновацій та інвестиційне забезпечення інноваційних змін.

Так, характеризуючи окремі компоненти структурної політики Т. Коцко зазначила, що інноваційна політика держави спрямована на активізацію інноваційних процесів на різних ієрархічних рівнях та розбудову, зміну технологічної структури економіки та екологізацію господарської діяльності. Разом з тим, інвестиційна політика визначається як активізація інвестиційних процесів, спрямованих на залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів, розвиток інвестиційного потенціалу економіки та гармонізацію, структуризацію, напрямів інвестування в економіку [1, с. 48]. Відповідно інвестиційне забезпечення інноваційних процесів розвитку промисловості здійснюється на засадах та із застосуванням інструментів методів, механізмів та інструментарію державної інноваційної та інвестиційної політики.

Слід зазначити, що загалом якісний економічний розвиток є наслідком, результатом динамічних структурних змін, що здійснюються завдяки впровадженню інноваційних процесів, які потребують відповідного інвестиційного забезпечення, активують перехід економічних систем на

новий рівень та створюють умови для їх подальшого розвитку та вдосконалення.

Загалом зазначається, що розвиток економіки країни безпосередньо пов'язаний із формуванням ефективної державної інноваційної політики, а її реалізація передбачатиме визначення пріоритетів, концептуальних основ інноваційного розвитку країни, формування нормативно-правових засад її впровадження та використання прямих чи опосередкованих методів державного регулювання інноваційної діяльності, формування розбудови інфраструктури необхідної для здійснення інноваційного розвитку.

Термін «інноваційна політика» вперше було визначено 1967 р. у доповіді Міністерства торгівлі США «Технологічні нововведення: управління та умови здійснення» [2, с. 38]. Проте незважаючи на термінологічне визначення її зміст та значення залишилися не розкритими.

Так під інноваційною політикою розуміють форму стратегічного управління, що визначає цілі та умови здійснення інноваційної діяльності спрямованої на зростання конкурентоспроможності та ефективне використання існуючого промислового, техніко-технологічного, наукового потенціалу [3, с. 2]. Отже, реалізація державної інноваційної політики здійснюється із застосуванням методів, засобів, інструментів державного регулювання, а одним із найбільш важливих завдань державної інноваційної політики є забезпечення динамічного, послідовного промислового зростання через стимулювання, створення, впровадження в виробництво та дифузії провідних інноваційних технологій. Водночас, ефективне здійснення державної інноваційної політики потребує послідовного застосування широкого інструментарію економічного регулювання цих процесів та стимулювання, мотивування інноваційного розвитку.

За дослідженням І. Макаренко, О. Трофімчук, В. Кузьменко державна інноваційна політика є сукупністю нормативних та політичних заходів спрямованих на створення необхідних умов для випереджаючого економічного розвитку із застосуванням інструментів грошово-кредитної та бюджетної, фінансової політики із застосуванням останніх досягнень наукового технологічного розвитку [4, с. 14]. У наведеному визначенні авторами наголошується на тому, що державна інноваційна політика

спрямована не лише на управління але й на стимулювання на створення необхідних умов із метою забезпечення проактивного економічного розвитку на основі впровадження техніко-технологічних інноваційних змін відтак мова йде про використання як прямих так і непрямих методів державного регулювання.

У науковому дослідженні присвяченому питанням методології формування та впровадження інноваційної політики В. Гусев визначив наявність декількох основних методологічних підходів до визначення державної політики. В межах першого вона розглядається як результати та наслідки урядових рішень та як механізм ухвалення урядових рішень в інноваційній сфері. За другим інституціональним підходом вона визначається як результати та наслідки державних рішень в інноваційній сфері та є певним механізмом прийняття рішень в управлінні інноваційною діяльністю. За третім підходом державна інноваційна політика визначається як комплекс дій спрямованих на досягнення визначеної цілі – впровадження інноваційної моделі економічного розвитку [5, с. 71]. Незважаючи на різноманітність наукових підходів до визначення сутності та бачення державної інноваційної політики слід зазначити спільну сутність, яка полягає у тому, що державна інноваційна політика виступає сформованою організаційно та цілеспрямованою дією, комплексом механізмів та заходів спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку країни та її економіки.

Невід'ємною складовою здійснення впровадження інноваційної діяльності є наявність та достатність інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, що на рівні держави, забезпечується із реалізацією державної інвестиційної політики.

За ґрунтовним дослідженням В. Гусева державна інноваційна політика реалізується із координованою цілеспрямованою роботою органів державної влади діяльність яких спрямована на реалізацію державної інноваційної політики та за наявності відповідного, необхідного для її реалізації інвестиційного, інформаційного, організаційного, інтелектуального, кадрового та матеріально-технічного забезпечення [5, с. 450]. Водночас, реалізація державної інноваційної політики будується на засадах методології використання механізмів, методів та інструментів державного регулювання з метою активування інноваційної діяльності та

її реалізації за визначеними, пріоритетними для країни напрямками інноваційного розвитку. Відповідно, державне регулювання інноваційної діяльності та її інвестиційного забезпечення будується згідно прийнятої державної концепції, стратегії інноваційного розвитку із визначенням та закріпленням пріоритетних напрямів, векторів інноваційного розвитку.

Інструментарій державного регулювання інвестиційно-інноваційного забезпечення ґрунтовно досліджений у численних працях вітчизняних та зарубіжних науковців акцентує увагу на застосуванні як традиційних інструментів державного регулювання у забезпеченні інноваційного розвитку так і нового інструментарію пов'язаного із можливостями інформаційних та цифрових технологій у забезпеченні, активуванні, стимулюванні впровадження та зростанні ефективності інноваційної діяльності та її інвестиційного забезпечення.

Інструментами нормативно-правового механізму є Конституція України, кодекси та закони України, акти центральних та місцевих органів влади, програми реформ, національні проекти та інші документи, що визначають та регламентують діяльність в інноваційно-інвестиційній сфері. Інструментарій адміністративно-інституційного механізму передусім спрямований на забезпечення ефективного функціонування структур та інститутів; організацію співпраці держави, наукової сфери та бізнесу в створенні та комерціалізації, просуванні інновацій; підготовку та перепідготовку кадрів необхідних для забезпечення інноваційної сфери та потреб сучасного розвитку економіки; протидію корупції, налагодження систем державного адміністрування та розвиток електронного врядування та інші. Зазначимо, що наведений перелік інструментів державного регулювання є лише найбільш застосованою частиною тієї чисельності інструментів та засобів, що застосовуються, проте він дозволяє системно, відповідно до застосованих механізмів та їх практичної реалізації, забезпечити державне регулювання в різних системах та сферах функціонування економіки.

Література:

1. Коцко Т. А. Сутність та роль структурної політики в забезпеченні економічної безпеки держави Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. № 2 (08). С. 46-52.

2. Андрощук Г. А. Государственная инновационная политика. Бизнесинформ. 1997. № 1. С. 37-40.
3. Вилгін Є. А. Сутність та зміст державної інноваційної політики на сучасному етапі економічного розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 22. С. 2-8.
4. Макаренко І. П. Проблеми становлення інноваційної політики в Україні. К.: УІДГСЗІЗ: Ін-т еволюції економіки, 2004. 123 с.
5. Гусєв В. О. Державна інноваційна політика: методологія формування та впровадження: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2011. 624 с.

Прав Ю. Г.

доцент, докторант кафедри публічного адміністрування
*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
та соціальних наук ПАТ «Вищий навчальний заклад
«Міждержавна академія управління персоналом»
м. Київ, Україна*

ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО- БУДІВЕЛЬНИМ КОМПЛЕКСОМ В РЕГІОНІ

На підставі аналізу проблем і положень житлового законодавства, пріоритету непрямих заходів державного регулювання житлової сфери можна виділити наступні орієнтири управління, пов'язані з умовами функціонування діяльності організацій різних форм власності інвестиційно-будівельного комплексу (ІБК) в регіоні [4; 9].

1. Впровадження нової концепції організації інвестиційного процесу відповідно до системи девелопменту, яка передбачає повну відповідальність учасників ІБК за кінцеві результати інвестиційної діяльності та стимулює розвиток конкурентного середовища в житловому будівництві [2].

2. Створення сприятливого інвестиційного клімату для всіх видів будівництва, розвитку обороту земельних ділянок з розташованими на них об'єктами нерухомості, в тому числі, стимулювання їх передачі в приватну власність або довгострокову оренду під житлову забудову .

3. Удосконалення механізму захисту житлових прав малозабезпечених громадян та інших категорій населення, в тому числі, прав неповнолітніх при відчуженні житлового приміщення, а також визначення єдиних підстав визнання громадян такими, що потребують поліпшення житлових умов [6; 8].

4. Опрацювання та обґрунтування регіональних житлових програм з диференційованих позицій обліку структури домогосподарств, рівня їх забезпеченості житлом, їх доходів, потреби в житло і т.ін.

5. Реалізація заходів з розвитку конкуренції в сфері управління житловими фондами, в тому числі, організація тендерів на їх обслуговування.

6. Конкретизація обов'язків і відповідальності органів влади у вирішенні проблеми забезпечення житлом громадян, що дозволить підвищити ефективність системи юридичних гарантій.

7. Формування системи підтримки фінансово-кредитних організацій, що стимулюють їх участь в іпотечному кредитуванні населення, в тому числі, за рахунок податкових пільг.

8. Оптимізації податкової політики держави і регіону. Поки, можна констатувати, що нестабільність є іманентною властивістю діючої податкової системи. На жаль, помірність податкового навантаження останнім часом більшою мірою пов'язано не з успіхами регулювання економіки, а із сприятливою кон'юнктурою ринку і ефекту девальвації.

9. Оптимізація державної політики ціноутворення в будівництві. Існуюча система не стимулює скорочення витрат, отже, перешкоджає вирішенню проблеми зменшення вартості житла і зростання його доступності для населення.

10. Удосконалення системи контролю та страхування будівельних і фінансових ризиків учасників ІБК, в тому числі, професійної відповідальності підрядних організацій.

Актуальним моментом на сьогоднішній день є облік в житлових програмах того, яким чином будуть залучатися різні групи громадян з метою задоволення своєї потреби в житлі, тобто власне технології процесу вирішення проблеми забезпечення доступності житла конкретного домогосподарства. Для сучасного етапу розвитку житлової сфери визначені наступні принципи і критерії доступності житла [1; 3; 5].

Принципи доступності житла припускають:

вільне будівництво (придбання) житла;

фінансово-економічне регулювання державою та муніципалітетами процесів будівництва (придбання) житла;

субсидіювання та дотування, пільгове кредитування будівництва (придбання) соціального житла державою, місцевими органами управління, відомствами;

розподіл соціального житла на умовах найму;

дотування державою, місцевими органами управління, відомствами експлуатації соціального житла.

У свою чергу, критерій доступності житла може бути:

в залежності від рівня доходів;

виробничий (відомчий);

соціальний.

Тривимірне представлення області можливих стратегій в конкурентному середовищі (споживачі, їх потреби, технологія задоволення) здатне точніше визначити ситуацію і орієнтири регулювання ринку.

Процес ситуаційного управління реалізацією державного регулювання житлових ринків в регіоні передбачає організацію людей, дій і оточення з тим, щоб параметри планів перетворювалися в бажані результати. Оточення і поведінка людей є частково передбачуваною, тому менеджери повинні вміти аналізувати ситуацію і приймати ефективні рішення:

враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів конкурентного середовища;

володіти різними стилями управління і впливу для використання цих знань при вирішенні конкретних конфліктних ситуацій;

використовувати творчий підхід до вирішення виникаючих проблем, що розкривається в факторі професійної інтуїції менеджера;

застосовувати, відповідно ситуації, методи і техніку управління, орієнтовану переважно на індикативні (непрямі) методи. Перш за все, мова йде про використання програмно-цільових методів планування і управління, які передбачають розробку і реалізацію регіональних

програм розвитку пріоритетних сфер економіки та вирішення найважливіших соціально-економічних проблем [7; 8].

Пріоритет програмно-цільових методів для вирішення житлових проблем визначається самою їх особливістю, пов'язаною з довгостроковим характером цього процесу і організаційними зв'язками з безліччю різних структур [9].

При здійсненні контролю (попереднього, поточного, наступного) визначаються очікувані результати підвищення доступності житла для різних категорій громадян і результати, що сприяють цьому, які досягнуті за планом або випадковості. Надалі на їх основі формуються відповідні висновки і розробляються наступні заходи.

Література:

1. Богданенко А.І. Інвестиційна діяльність в житлове будівництво в Україні: теоретико-методологічний аналіз / А.І. Богданенко // Сучасні виклики публічного управління: матеріали конф. за між нар. участю (Київ, 28 грудня 2017). – К.: ДП «ВД «Персонал», 2018. – С. 23-24.
2. Бондарчук Н.В. Економіко-інституціональні аспекти формування девелопменту як інноваційно-інвестиційної інфраструктури будівельної галузі / Н.В. Бондарчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
3. Бугров О.В. Формування кумулятивної моделі управління цінністю будівельних проєктів / О.В. Бугров, О.О. Бугрова // Восточно-Европейский журнал передових технологий. – № 5/3. – 2017. С. 4-13.
4. Веремчук А.В. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання у сфері будівництва, експлуатації та утримання об'єктів дорожнього господарства / А.В. Веремчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2_16
5. Вилгін Є.А. Стратегічні інструменти державного регулювання розвитку регіонального інвестиційно-будівельного комплексу / Є.А. Вилгін // Інвестиції: практика та досвід. – № 17. – 2014. – С. 115-118.
6. Гурковський В.І. Стан та перспективи розвитку будівництва соціального житла в Україні / В.І. Гурковський, А.І. Богданенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1536220972467.pdf>
7. Дарушин О.В. Розвиток інвестиційно-будівельної сфери регіону як фактор соціально-економічного росту територіальної системи / О.В. Дарушин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Вип. 20. – Ч. 3. – 2018. – С. 178-182.

8. Козик В.В. Соціальне та доступне житло: проблеми формування та фінансування / В.В. Козик, Л.І. Данчак // Регіональна економіка. – № 3. – 2009. – С. 169-174.
9. Ціленко В.А. Правове регулювання будівельної діяльності: склад будівельних правовідносин / В.А. Ціленко. Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – № 2. – 2014. – С. 225-234.

Соболева І. В.

аспірант кафедри економічної теорії
та економічної політики

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах розвитку національної економіки, які неупереджено можна визначити як складні та суперечливі, важливого значення набуває питання пошуку шляхів підвищення ефективності національної економіки. При цьому, однією з основних загроз сталості економічних систем є безперечно монополізація ринку, а отже, на перший план виходить проблематика державного регулювання монопольних утворень та забезпечення результативності такого регулювання.

При цьому постає питання дослідження системи антимонопольного регулювання та її складових. Одними із складових такої системи виступають методи та інструменти антимонопольного регулювання економіки. Досліджуючи ці питання в працях науковців, в першу чергу спостерігаємо певну неоднозначність поглядів щодо виокремлення цих складових та їх функцій в системі. Тому, вважаємо за необхідне дослідження даного питання з метою їх конкретизації.

На думку автора, при розподілі методів та інструментів антимонопольного регулювання доречно виходити із загальної сутності методів та інструментів та базуватись на твердженні, що інструменти

конкретизують методи, а методи є узагальненням певних інструментів. Таке твердження може підкріплюватися думкою Поповича І. В. [1, с. 198], що під економічними методами управління розуміє сукупність засобів та інструментів, які цілеспрямовано впливають на створення умов для функціонування й розвитку підприємництва. Так, метод в загальному значенні – це сукупність інструментів певного явища, отже можна констатувати, що метод антимонопольного регулювання – це сукупність інструментів впливу на антимонопольні угруповання. Дія методів спрямована на забезпечення ефективного та законного функціонування національного ринку.

В свою чергу, інструмент – це сукупність конкретних заходів та важелів. Отже, під інструментарієм антимонопольного регулювання доцільно розуміти заходи та важелі, що використовуються державою для забезпечення належного рівня антимонопольного регулювання.

Думки вітчизняних науковців щодо методів державного впливу на монополії представлені в таблиці 1. На думку автора, доречним є розподіл методів на прямі та непрямі методи впливу з подальшою конкретизацією кожного.

Таблиця 1

Підходи авторів до виокремлення методів державного впливу на монополійні угруповання [2-5]

Автор	Методи							
	регламентуючі (нормативно-правові та процесуальні)	імперативні (прямі, адміністративні)	контролюючі	профілактичні	економічні	специфічні	прямі	непрямі
Лагутін В.Д.	+	+	+	+				
Чечель О.	+	+			+	+	+	+
Дерій Ж. В.							+	+
Мороз О. В.	+			+				

В свою чергу, підходи до виокремлення інструментів державного впливу на монопольні угруповання представлені в таблиці 2.

Як видно з таблиць 1, 2 в підходах вчених до виокремлення методів та інструментів спостерігається неоднозначність думок, дане питання в економічній науці є дискусійним. На думку автора до інструментів державного впливу на монопольні угруповання доцільно віднести наступні: заборонні, процесуальні, контролюючі, профілактичні, фінансово-економічні, інформаційно – консультаційні.

Таблиця 2

Підходи до виокремлення інструментів державного впливу на монопольні угруповання [2; 4; 6-8]

Автор	Інструменти							
	Адміністративні	Економічні	Фінансові	Інформаційно-консультаційні	Захисні	Активні	Правові	Організаційні
Лагутін В.Д.	+	+	+	+				
Бутенко Н. В.					+	+		
Юдіцький О.Л.		+					+	+
Бурба В.В, Ломовцева О.А.	+	+						
Дерій Ж. В.	+	+					+	

При цьому в якості напрямку подальших досліджень доцільно зазначити необхідність уточнення форм антимонопольного регулювання, що дасть можливість розширити уявлення про цілісність та побудову системи державного впливу на монопольні угруповання.

Література:

1. Попович И.В. Методики экономических исследований в сельском хозяйстве / И.В. Попович. – М. : Экономика, 1977. – 224 с.

2. Лагутін В.Д. Державне антимонопольне регулювання: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.І. Боровик, О.В. Вертелева та ін. ; за ред. В.Д. Лагутіна. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 480 с. ISBN 978-966-629-728-3.
3. Чечель О. Принципи та механізм державного регулювання економіки // Науковий вісник. – 2014. – Вип. 13 «ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ», С. 12-17.
4. Дерій Ж. В. Роль держави в системі управління конкурентним процесом / Ж. В. Дерій, Т. І. Зосименко // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – 2012. – № 1(56). – Т. 3. – С. 139-147.
5. Мороз О. В. Альтернативні теорії ринку та їх використання в регулятивній політиці / О. В. Мороз, Л. М. Несен, Л. С. Фі-латова // Економіка розвитку. – 2015. – № 1(73). – С. 20-26.
6. Бутенко Н. В. Антимонопольна політика у сфері регулювання партнерських відносин // Проблеми економіки № 2, 2015, С. 25-29.
7. Юдіцький О.Л. Правові засади економічної конкуренції як об'єкта державного регулювання // Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10yolodr.pdf>.
8. Бурба В.В, Ломовцева О.А. Основи антимонопольної діяльності: Навчальний посібник., 2011, 212 с.

Шумська С. С.

провідний науковий співробітник

Близнюк В. В.

завідувач відділом соціально-економічних проблем праці

Інститут економіки та прогнозування

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

МІЖНАРОДНИЙ ПРОЕКТ DOCHUB ERASMUS+ ЯК КРОК УКРАЇНИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Після ряду економічних криз та рецесії, що уповільнила темпи економічного розвитку переважної більшості країн світу, дієвим напрямом, який дозволив економікам, що знаходяться на різних рівнях розвитку перейти на траєкторію стабільних темпів зростання, виявились

інновації в освіту та науку. Успіх економіки знань, як показала світова практика, залежить від ефективної системи вищої освіти, яка в свою чергу визначається інструментами, механізмами фінансування, адміністрування та управління. Ефективність останніх залежить також і від рівня співпраці та наукової кооперації національних та зарубіжних закладів освіти у різних сферах.

Прагнення України реформувати систему освіти за європейським зразком, що може забезпечити інноваційний поштовх до розвитку вітчизняної економіки, реалізується у міжнародних проектах, які фінансуються європейською програмою Erasmus+ щодо підтримки освіти, навчання, молоді та спорту в Європі. Її бюджет у розмірі 14,7 млрд євро надає можливість більш ніж 4 мільйонам європейців навчатися та набувати досвіду за кордоном [1].

Україна бере участь у програмах ЄС із підвищення спроможності та академічної мобільності Erasmus+, що є інструментом обміну кращими освітніми практиками європейських країн. За 2015-2017 роки здійснено більше 7200 академічних обмінів: з них 5270 – з України до Європи та 1960 – з Європи до України. Це становить 43% «мобільності» всього регіону Східного партнерства [2].

Серед визначених Європейською Комісією національних пріоритетів для України на 2018-2020 рр. Міністерство освіти України, виокремило насамперед освіту дорослих або навчання протягом життя та навчання і викладання, що відповідають потребам модернізації сучасних освітянських процесів та які мають прямий вплив на економіку через інновації та управління. Україна отримала окреме вікно для фінансування конкурсів Програми «Еразмус+» у 2019-2020 рр. Додаткове фінансування виділено за напрямом Key Action (КА)1 «Міжнародна кредитна мобільність» у розмірі 2,5 млн євро, напрямом Key Action (КА)2 «Розвиток потенціалу вищої освіти» у розмірі 2 млн євро, а також півмільйона євро – за напрямом Жан Моне [3].

Кожна держава відпрацьовує національні механізми та стратегії щодо підвищення якості вищої освіти які мають бути побудовані таким чином щоб максимально відповідати потребам ринку та підтримувати позитивний тренд економічного розвитку. Світовий досвід засвідчує, що результат залежить безпосередньо від взаємодії у структурі трьох

складових: освітньої, науково-інноваційної та управлінської. Саме цим аспектам присвячені проекти Erasmus+, що відображені у розділі «Розвиток потенціалу у сфері вищої освіти» (Capacity Building in Higher Education action, CBHE), які спрямовані на розробку та вдосконалення навчальних програм, управлінських механізмів співробітництва партнерів у сфері вищої освіти. Не менше 11% глобального бюджету на проекти CBHE передбачено на фінансування країн Східного партнерства в цій частині.

Серед проектів даного напрямку, що сьогодні реалізуються в Україні – Міжнародний проект Erasmus+ CBHE action «*Structuring Cooperation in Doctoral Research, Transferrable Skills Training, and Academic Writing instruction in Ukraine's regions /DocHub/*» – «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання універсальних навичок та академічного письма на регіональному рівні України». Партнерами щодо реалізації проекту DocHub в Україні є: Вільнюський університет (Литовська Республіка), Технологічний інститут Лімерика (Ірландія), Університет Тампере (Фінляндія), Університет Люмьєр ЛОН-2 (Франція), Національний університет «Львівська політехніка», Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України, Інститут фізики конденсованих систем Національної академії наук України, Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, Інститут хімії високомолекулярних сполук Національної академії наук України, Міністерство освіти і науки України.

Проект DocHub має на меті пришвидшити впровадження на національному рівні освітньо-наукових навчальних програм третього циклу освіти у відповідності до Болонських реформ, будуючи сприятливу системну структуру (нормативні документи Міністерства освіти і науки України і регламенти підготовки аспірантів на рівні університетів) і зосереджуючи критичну масу дослідників (через інтеграцію ресурсів і

дослідницького потенціалу наукових інститутів Академії наук України з навчальним і дослідницьким потенціалом університетів) для забезпечення підготовки здобувачів ступеня доктора філософії (PhD). Впродовж часу проекту міжінституційна співпраця закладів вищої освіти і науки для підготовки здобувачів ступеня доктора філософії має бути інституціоналізована через створення освітніх кластерів наукової освіти, які будуть зосереджені в університетських регіональних центрах підготовки докторів філософії (Докторські школи / ДокХаби), які будуть забезпечувати освітню і адміністративну інфраструктуру для якісного викладання, навчання і наукової співпраці в п'яти регіонах України: західний, центральний, східний, південний і південно-східний. Викладання і навчання в кожному ДокХабі буде провадитися як за окремими спеціальностями і галузями, так і для розвитку універсальних навичок дослідника (зокрема: наукова комунікація і презентація, проектний менеджмент, та ін.) [4].

Впровадження відповідних нормативних документів і положень учасниками кластерів (та їх погодження в Міністерстві освіти і науки України та інших міністерствах) відкриє можливість реальної міжінституційної співпраці: ліцензування та акредитація спільних освітньо-наукових (PhD) програм з можливістю зарахування кредитів і кредитної мобільності на третьому циклі освіти в Україні, перерахування бюджетних коштів між закладами вищої освіти [4].

Проект DocHub [4] передбачає:

1) формальне створення докторських шкіл у 5 університетах, які мають стати освітніми кластерами (ДокХабами), що передбачає затвердження Регламенту (Положення), реструктуризацію існуючих відділів аспірантури, які ведуть набір і здійснюють контроль за окремими освітньо-науковими програмами;

2) тренінг для викладачів та ознайомлення з кращими практиками наукової освіти у навчанні загально-наукових компетенцій, академічного письма англійською мовою і фахової підготовки здобувачів ступеня доктора філософії;

3) розробку і публікацію навчальних програм з загально-наукових компетенцій, академічного письма англійською мовою і фахової підготовки учасниками проекту;

4) залучення аспірантів різних років у пілотне викладання курсів з загально-наукових компетенцій, академічного письма англійською мовою і фахової підготовки;

5) затвердження урядом України розроблених нормативних документів, які дозволять академічну кредитну мобільність і переведення бюджетних коштів між закладами вищої освіти і науки України;

б) популяризацію і представлення для інших закладів вищої освіти ДокХабів в якості регіональних центрів підготовки докторів філософії з загально-наукових компетенцій, академічного письма англійською мовою і фахової підготовки в 5 регіонах;

7) ліцензування і впровадження 5 міжінституційних освітньо-наукових програм з підготовки докторів філософії (із залученням фахівців з Європейського союзу для співкерівництва аспірантами).

У цілому реалізація міжнародних проектів орієнтованих на реформу освіти в Україні, що базуються на досягненнях отриманих в рамках Болонського процесу – створення Європейського простору вищої освіти, укріплення та поширення навчання упродовж життя, зміну парадигми від «навчання, орієнтованого на викладача» до «студентоцентрованого навчання», ширшого використання наукових результатів, розроблення інноваційних моделей та технологій навчання та викладання – має тривалі позитивні ефекти, оскільки забезпечує підвищення ефективності управління та сприяє стабільному розвитку національної економіки в довгостроковій перспективі.

Література:

1. What is Erasmus+? [Online]. Available: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en#tab-1-5.
2. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом 2018. [Online]. Available: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/55-GOEEI/%20%D0%BF%D1%80%D0%0%D1%96%D0%BA.pdf>.
3. Україна отримала окреме вікно «Еразмус+»: 5млн євро в межах програми піде адресно для фінансування українських проектів у вищій освіті. [Online]. Available: <https://pedpresa.ua/195921-ukrayina-otrymala-okreme-vikno-erazmus-5mln-yevro-v-mezhah-programy-pide-adresno-dlya-finansuvannya-ukrayinskyh-proektiv-u-vyshhij-osviti.html>.
4. <http://dochub.com.ua/> – офіційний сайт проекту DOCHUB Erasmus+.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Аскеров Т. Т.

аспірант кафедри економіки і управління

Харківський державний університет харчування та торгівлі

м. Харків, Україна

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Для забезпечення довготривалого стабільного ефективного розвитку підприємства роздрібною торгівлю повинні формувати та використовувати певну інформаційну систему прийняття перспективних рішень. Недостатньо, щоб окремі рішення були економічно ефективними самі по собі. Слід прагнути до досягнення цільового рівня рентабельності діяльності підприємства роздрібною торгівлю, що дозволяло би забезпечувати грошові надходження в такому обсязі, який задовольняв би зацікавлених в економічних результатах осіб (власників, кредиторів, керівників, працівників). Вважаючи на це, стабілізація і зростання обсягів реалізації є однією з головних стратегічних цілей діяльності будь-якого підприємства. Разом із тим, в умовах ринкової економіки потрібне зростання темпів реалізації повинно буди не за рахунок ефекту масштабу, а за рахунок всебічного розвитку адаптаційного потенціалу підприємства роздрібною торгівлю, тобто шляхом здійснення переходу на новий якісний рівень розвитку.

Динамізм зовнішнього середовища, у якому функціонують підприємства роздрібною торгівлю, виступає передумовою появи нових методів, систем і підходів до управління стратегічним розвитком. Але перш ніж розробляти заходи, щодо стратегічного розвитку підприємства роздрібною торгівлю та визначати стратегії адаптації, потрібно визначити

адаптаційні можливості, а саме кількісно їх оцінити та правильно ним управляти.

Результати проведених досліджень надають можливість стверджувати, що найвагомим фактором, який значним чином впливає на вибір стратегії адаптації підприємства, виступає його потенціал адаптації. В означеному контексті звертає увагу погляд Н.С. Краснокутської, яка зазначає, що «...наявність потенціалу сама по собі ще не забезпечує сильну ринкову позицію. Для створення стійких конкурентних переваг і утримання споживачів створені можливості мають бути реалізовані, тобто трансформовані в конкретні і вимірювані результати» [1, с. 67].

Безумовно, підприємство роздрібної торгівлі може досягти стратегічної мети лише тоді, коли на досягнення цілей спрямована кожна з систем управління на підприємстві, оскільки генеральна мета на визначений проміжок часу буде залежати від усіх елементів адаптаційного потенціалу, спроможності протистояти зовнішньому середовищу, незадіяних можливостей та прихованих цінностей. Така взаємодія всіх елементів систем управління підприємством роздрібної торгівлі сприятиме перетворенню потенційних можливостей в реальні, тобто ключові фактори успіху. При цьому під потенційною можливістю розуміємо «сукупність факторів, що переважно позитивно впливають на діяльність організації, альтернативи, що їх може використати підприємство для досягнення стратегічних цілей (результатів)» [2, с. 145].

Для ідентифікації адаптаційних можливостей підприємств роздрібної торгівлі, які формують основу для вибору стратегії адаптації був складений максимально широкий перелік показників, з числа рекомендованих науковцями та провідними експертами підприємств роздрібної торгівлі. Приймаючи до уваги необхідність виключення суперечливості висновків [3, с. 124], а також ураховуючи результати досліджень психологічних аспектів сприйняття інформації людиною – відповідно до «правила Міллера 7 ± 2 », людина миттєво може сприймати 5-7, максимум 10 об'єктів, спираючись на дослідження провідних фахівців в галузі управління адаптаційним потенціалом, визначена система оцінки потенційних адаптаційних можливостей підприємств роздрібної, яка наведена на рисунку 1.

Під впливом змін конкурентного середовища одні елементи або учасники процесу адаптації (активні) здатні стохастично змінювати свою поведінку, інші (пасивні) здатні змінювати параметри своїх можливостей лише у заданому діапазоні. Пасивні елементи – це засоби виробництва, технологічні лінії, контрольні, вимірювальні та випробувальні комплекси і також сама продукція. Активними елементами або учасниками процесу адаптації вважається персонал, конкретні особистості, їх об'єднання на основі формальних і неформальних зав'язків, уподобань, інтересів, із яких формуються групи впливу на процес адаптації підприємства до змін конкурентного середовища шляхом оцінки його адаптаційних можливостей [4, с. 103].

Рис. 1. Адаптаційні можливості підприємств роздрібної торгівлі

Підводячи підсумок слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання Адаптація відіграє важливу роль у діяльності підприємств роздрібної торгівлі і безпосередньо впливає на результативність їх діяльності, конкурентоспроможність, ліквідність та ринкову вартість. При цьому, для забезпечення стійкого розвитку кожне

підприємство роздрібної торгівлі повинно систематично оцінювати власні адаптаційні можливості підприємства, під якими розуміється потенціал, який може бути використаний для попередження, подолання чи нейтралізації негативного впливу факторів зовнішнього середовища на його діяльність.

Література:

1. Краснокутська Н. С. Методологічні основи оцінювання реалізації потенціалу підприємства. Академічний огляд. 2010. № 1(32). с. 67-72.
2. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підруч. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.
3. Саати, Т. Аналитическое планирование. Организация систем. М.: Радио и связь, 1991. 224 с.
4. Білошкурська, Н. В. Моделі адаптивної поведінки та їх роль у формуванні економічної безпеки підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 12 (114). С. 101-104.

Варава А. А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування

Марченко В. В.

аспірант кафедри менеджменту і адміністрування

*Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В останні роки можливості підприємств конкурувати один з одним все більше залежать від конкурентного статусу на ринках та інноваційного потенціалу підприємства. Характер економічних процесів значною мірою визначає особливості інноваційного потенціалу та в кінцевому результаті, формує стратегічні орієнтири його розвитку.

З урахуванням вітчизняних реалій становлення бізнесу набули розвитку наукові підходи до поширення інноваційної діяльності на рівні підприємств, регіонів, окремих галузей [1; 2]. Але, слід зазначити, що ряд питань до понятійного апарату, врахування галузевих особливостей стратегічного інноваційного розвитку підприємств та механізму його активізації, потребують подальшого дослідження.

Надійним підґрунтям для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства у стратегічній перспективі є його інноваційний потенціал, який визначає рівень інноваційних можливостей у всіх функціональних напрямках. У даному дослідженні інноваційний потенціал підприємства розглядається як сукупність всіх видів наявних ресурсів, їх корисних властивостей, які дозволяють покращити (змінити) той чи інший об'єкт в напрямі реалізації нововведення при досягненні установлених цілей.

Впродовж багатьох років гірничо-збагачувальні підприємства мають значний внесок в експортний потенціал країни. Але, не дивлячись на позитивні тенденції їх розвитку за останні 10-15 років і збільшення прибутковості, вони мають багато проблем, пов'язаних із використанням застарілого обладнання, способів розробки родовищ, недостатнім впровадженням прогресивної техніки та матеріалів, недосконалим впровадженням екологічних заходів, неефективною системою управління тощо. Вирішити більшість проблем можливо завдяки впровадженню інновацій стратегічного спрямування за різними напрямками виробничої, управлінської та організаційної діяльності. З цією метою необхідно сформулювати ефективний стратегічний інноваційний потенціал (СІП) підприємства.

Під реалізацією СІП розуміємо досягнення певного результату (підвищення прибутковості) підприємства у довгостроковій перспективі.

Розглядаючи СІП з позицій сукупності складових потенціалів (виробничо-технологічного, науково-технологічного, кадрового та фінансово-економічного) слід зазначити важливість створення інформаційного потенціалу для підвищення ефективності розробки, залучення і впровадження інновацій на підприємстві (рис. 1). Чим більший ступінь повноти інформаційного забезпечення прийняття стратегічних інноваційних рішень, тим вища їх результативність.

Для посилення СП, окрім технологічних заходів, необхідно впроваджувати і ряд організаційних, спрямованих, насамперед на:

1) створення окремої структурної ланки в апараті управління, діяльність якої сприяла ефективним розробкам, залученню та впровадженню інновацій в заданих функціональних зонах підприємства (посилення науково-технічного та кадрового потенціалів);

2)

Рис. 1. Формування стратегічного інноваційного потенціалу підприємства (узагальнено авторами за результатами досліджень гірничо-збагачувальних підприємств)

3) збір та аналіз раціоналізаторських та інноваційних пропозицій, автори яких мають можливість отримати матеріальну винагороду у відсотках від економічного ефекту, що надається пропозицією (за зарубіжним досвідом 8-15%) (посилення науково-технічного, виробничо-технологічного та кадрового потенціалів);

4) удосконалення оцінки інноваційних проектів на основі використання додаткових системних програм, що слугуватиме підвищенню якості інформаційного забезпечення процесу аналізу і впровадження інновацій (посилення інформаційного та науково-технічного потенціалів);

5) залучення додаткових джерел фінансування інноваційних заходів (проектів) за функціональними зонами діяльності підприємства (посилення фінансово-економічного потенціалу).

Слід наголосити, що удосконалення більшості складових СІП здійснюється за рахунок посилення мотиваційних можливостей персоналу щодо активізації інноваційної діяльності.

У стратегічній діяльності сучасних гірничо-збагачувальних комбінатів (ГЗК) значна увага приділяється впровадженню комплексних екологічних заходів. Тому екологічна складова особливо присутня у науково-технічному та виробничо-технологічному потенціалах.

Комплекс обраних інноваційних заходів повинен бути узгоджений за строками та ресурсами СІП і забезпечувати високу результативність.

Дослідження інноваційної активності провідних ГЗК Кривбасу показали, що реалізація інноваційних пропозицій у вигляді системи взаємопов'язаних рішень потребує обґрунтування відповідних витрат на їх впровадження, а також оцінку їх ефективності та розрахунку економічного ефекту. В сучасних умовах використовуються різні критеріальні показники для оцінки ефективності інноваційних заходів. Їх вибір визначається строками впровадження інновацій, особливостями здійснення інвестицій, періодом окупності.

На підприємствах ГМК часто зустрічається ситуація, коли інвестиції здійснюються не одноразово, а по частинам – протягом декількох років. У такому випадку можна використовувати чисту поточну вартість (NPV) з урахуванням можливостей одержання кредитних коштів, ранжування проектів, властивості адитивності. Для ґрунтового вибору інновацій доцільно використовувати і інші критерії, такі як тривалість конкурентної переваги, наявність аналогів на ринку, для корпоративних підприємств доцільним є показник економічної ефективності з позиції акціонерів – загальна акціонерна віддача (TSR).

Таким чином, у результаті упровадження інноваційних заходів у стратегічному періоді сумарний економічний ефект S визначається як дисконтована в часі сума ефектів S_{ij} за винятком загальних одноразових витрат, пов'язаних безпосередньо з розробкою або придбанням інновацій:

$$S = \sum_{i=1}^T \frac{S_{ij}}{(1+r)^i} - K_i,$$

де K_i^3 – загальні інвестиційні витрати, пов’язані із розробкою або придбанням інновацій підприємством; T – горизонт планування; r – ставка дисконтування.

Наприкінці, слід наголосити, що спроможність до перетворень на підприємствах у перспективі буде залежати від відповідності інноваційної стратегії загальному стратегічному курсу, достатності обсягів фінансування і ефективності формування СІП.

Література:

1. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: монография. Донецк: НАН Украины. Ин-т экономики промышленности, 2003. 448 с.
2. Ілляшенко С. М., Біловодська О. А. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: монографія. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 275 с.

Васалатій І. В

студентка

Науковий керівник: **Алескерова Ю. В.**

доктор економічних наук

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Домінуючими завданнями підприємства є самостійне планування, контроль, оцінка і аналіз діяльності. Водночас фінансова стійкість є найважливішою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства. У випадку, якщо підприємство є фінансово стійким, воно має переваги перед іншими підприємствами того самого профілю в залученні інвестицій, отриманні кредитів, виборі постачальників та підборі кваліфікованих кадрів. Крім того, зазначене підприємство не вступає в конфлікт з державою та суспільством щодо нарахування

податків і неподаткових платежів, виплати заробітної плати, дивідендів, повернення кредитів та відсотків за ними.

Фінансова стійкість підприємства є здатністю суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігаючи при цьому рівновагу своїх активів і пасивів у внутрішньому і зовнішньому середовищі, яке зазнає змін, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику. Забезпечення фінансової стійкості підприємства можливе тільки завдяки ефективному управлінню формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства, зокрема управлінню структурою капіталу. Управління фінансовою стійкістю є діяльністю вищого управлінського персоналу підприємства, що полягає у забезпеченні стійкості фінансового стану підприємства у довгостроковій перспективі за рахунок забезпечення оптимальної частки власного капіталу у загальній сумі джерел фінансових ресурсів підприємства [4, с. 16].

Фінансова стійкість підприємства і потенційна ефективність бізнесу головним чином залежить від якості управління оборотними активами, зокрема від обсягу оборотних коштів та їх видів, а також від величини запасів і активів у грошовій формі. Підприємство може зменшувати обсяги оборотних запасів, а вивільнені кошти використовувати для збільшення доходу. Окремим чинником, який впливає на фінансову стійкість підприємства, є склад і структура фінансових ресурсів та вибір стратегії і тактики управління ними. Чим більше власних фінансових ресурсів має підприємство, і насамперед прибутку, тим більш фінансово стійким воно є. При цьому важливою є не тільки загальна маса прибутку, але й порядок його розподілу і спрямування на розвиток виробництва. Вагомий вплив на фінансову стійкість підприємства здійснюють кошти, які підприємство додатково мобілізує на ринку позикових капіталів. Чим більше грошових коштів підприємство може залучити, тим вищими є його фінансові можливості; але при цьому зростає й рівень фінансового ризику. За таких умов виникає потреба у формуванні резервів в якості однієї з форм фінансової гарантії платоспроможності підприємства. Окремо варто враховувати вплив на фінансову стійкість підприємства фази економічного циклу, в якій перебуває економіка країни. У випадку кризи є характерним відставання темпів реалізації продукції від темпів її

виробництва. Також зменшуються інвестиції в товарні запаси, що значно скорочує обсяги збуту, знижуються доходи суб'єктів економічної діяльності, скорочуються відносно і навіть абсолютно масштаби прибутку. Все це зумовлює зниження рівня ліквідності підприємства та його платоспроможності. У кризовий період зростає і загроза банкрутства підприємства [5, с. 524].

Важливими макроекономічними чинниками фінансової стійкості підприємства є податкова і кредитна політика, рівень розвитку фінансового ринку, страхової справи і зовнішньоекономічних зв'язків, а також інфляція. Фінансова стійкість підприємства залежить також від політичної стабільності. Ставлення держави до підприємницької діяльності, принципи державного регулювання економіки (його заборонний чи стимулюючий характер), відносини власності, принципи земельної реформи, заходи щодо захисту споживачів та підприємців слід враховувати при оцінюванні фінансової стійкості підприємства. Для того, щоб підтримувати підприємство у стійкому фінансовому стані, потрібно:

1) забезпечувати баланс між власними та позиковими коштами. Для вирішення даної проблеми варто розрахувати умову фінансової рівноваги, що повинна бути нормативною базою для управління фінансовою стійкістю підприємства та його платоспроможністю в часі, не дозволяти підприємству збільшувати позикові кошти і нераціонально використовувати вже накопичені основні засоби. Також ця рівновага накладає певні обмеження на обсяг зобов'язань підприємства перед працівниками, кредиторами, бюджетом, інвесторами та банками;

2) забезпечувати прибутковість діяльності. Обсяг отриманого прибутку є основою стійкого фінансового стану підприємства в довгостроковому періоді. Ефективним, проте нетривалим засобом оптимізації фінансового стану підприємства є раціональне розпорядження чистим прибутком;

3) оптимізувати обсяги товарно-матеріальних запасів, обсяги та структуру дебіторської заборгованості, скоротити тривалість виробничого, операційного та фінансового циклів [6, с. 108].

Під час вирішення проблем управління фінансовою стійкістю підприємства активна підтримка держави є досить важливою. Це переважно стосується створення програм пільгового кредитування,

удосконалення податкової і цінової політики та ін. Особливо такої підтримки потребують малі підприємства з недостатнім обсягом власного капіталу, а можливості отримати кредити у банках обмежені жорсткими вимогами банків. Проблеми, з якими зіштовхується підприємство в процесі управління фінансовою стійкістю, в основному виникають у результаті впливу факторів внутрішнього та зовнішнього підприємницького середовища. Саме тому існує потреба в пошуку оптимальних шляхів захисту підприємства від їх негативного впливу, а також визначенні способів швидкого усунення можливих загроз та пристосування до заданих умов діяльності. Для забезпечення стійкого фінансового стану підприємству потрібно постійно здійснювати контроль і вживати адекватні заходи щодо формування та використання фінансових ресурсів з урахуванням стратегічних і тактичних завдань його діяльності на ринку.

Ми глибоко переконані у тому, що забезпечення фінансової стійкості підприємства можливе завдяки наступним заходам:

- 1) глибокий та системний аналіз фінансового стану підприємства і перспектив його подальшої діяльності;
- 2) виявлення можливих витрат і збитків на підприємстві, причин їх виникнення, та перебудова організаційної структури підприємства для того, щоб воно могло отримати максимальний прибуток;
- 3) запровадження нових технологій та введення нових інвестиційних проектів;
- 4) оцінювання реальних можливостей підприємства, враховуючи якість продукції, її вартість та конкурентоспроможність.

Основними резервами підвищення фінансової стійкості підприємства можна вважати:

- 1) оптимізацію структури капіталу підприємства. Цей напрям полягає у визначенні оптимального співвідношення власного та позикового капіталу підприємства, оскільки формування оптимальної структури капіталу для фінансування необхідного обсягу витрат і забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань на підприємстві;
- 2) підвищення ефективності використання активів. Збалансована організація оборотних і необоротних активів має значний вплив на

результативність та ефективність роботи підприємства, його фінансову стійкість;

3) використання фінансового планування. Забезпечення ритмічної та ефективної роботи підприємства, зокрема: розробка бізнес-плану, фінансового плану; контроль та аналіз виконання цих планів; вживання конкретних заходів щодо фінансово-господарської стабілізації.

На нашу думку, важливими напрямками забезпечення фінансової стійкості підприємства є:

- 1) формування оптимальної та гнучкої структури капіталу;
- 2) вибір стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами та прибутком;
- 3) збалансування грошових потоків підприємства та розробка ефективної політики управління ними;
- 4) підтримка постійної платоспроможності та ліквідності;
- 5) аналіз кредитоспроможності підприємства;
- 6) впровадження нових технологічних моделей і забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції;
- 7) збалансування доходів і витрат підприємства.

Таким чином, проблеми фінансової стійкості підприємства виникають внаслідок впливу внутрішнього та зовнішнього середовища. Для забезпечення стійкого фінансового стану на підприємстві варто постійно проводити контроль і вживати заходи щодо формування і використання фінансових ресурсів з урахуванням стратегічних і тактичних завдань його функціонування на ринку.

Література:

1. Абрютіна М.С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства. – М, 2009. – 105 с.
2. Абрютіна М.С., Грачев А.В. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства. – М.: Дело и Сервіс, 1998. – 202 с.
3. Грачев А.В. Фінансова стійкість підприємства: аналіз, оцінка і управління: – М.: Издательство «Дело и Сервіс», 2004. – 256 с.
4. Дуброва О. Стратегічна стійкість підприємства: складові та напрями її забезпечення // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – С. 15-19.

5. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства: теорія і практика / О.Є. Журавльова // Формування ринкової економіки. Збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 22. – С. 523-536.
6. Курочкін Д.В. Методи оцінки фінансової стійкості підприємства / Д.В. Курочкін // Сучасна економіка. – 2011. – № 1. – С. 107-112.
7. Новгородов П.А. Проблемы оценки финансовой устойчивости предприятий // Сибирская финансовая школа: АВАЛЬ. – 2002. – № 2. – С. 31.
8. Шмигель О.Є. Напрямки забезпечення фінансової стійкості підприємств / О.Є. Шмигель // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2009. – № 2. – С. 211-219.

Ващенко О. П.

аспірант кафедри менеджменту

Державний університет телекомунікацій

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

З економічної точки зору ресурси – це сукупність окремих елементів, які прямо чи опосередковано беруть участь в процесі виробництва товарів чи наданні послуг [1, с. 43].

Тому однією з головних особливостей визначення сутності «ресурси» є їх безпосередній зв'язок з процесом виробництва. Як вже зазначалося, ресурси в процесі їх використання набувають форми факторів виробництва. І далі, ототожнюючи ресурси з факторами виробництва, варто відзначити, що єдиного визначення цього поняття також не має.

У загальному вигляді ресурси підприємства розуміються як сукупність засобів, запасів, джерел, засобів і предметів праці, що є в наявності у підприємства і які можуть бути мобілізованими і приведені в дію, а також використаними для досягнення його цілей. Мати достатні ресурси для підприємства означає володіти необхідними можливостями при певних умовах для свого розвитку і нормального функціонування у відповідності з поставленими цілями [2, с. 174].

Ресурсне забезпечення підприємства будь-якої галузі характеризується сукупністю першочергово необхідних та доступних ресурсів в залежності від характеру та способу діяльності. Окрім того, воно визначається системою прийняття рішень щодо розроблення та ефективної реалізації ресурсних стратегій, оптимальним співвідношенням ресурсів з метою забезпечення розвитку підприємства.

Ресурсне забезпечення підприємства – це можливість підприємства забезпечити свою діяльність необхідною кількістю та набором ресурсів для досягнення позитивного економічного ефекту в певний момент часу [3, с. 16].

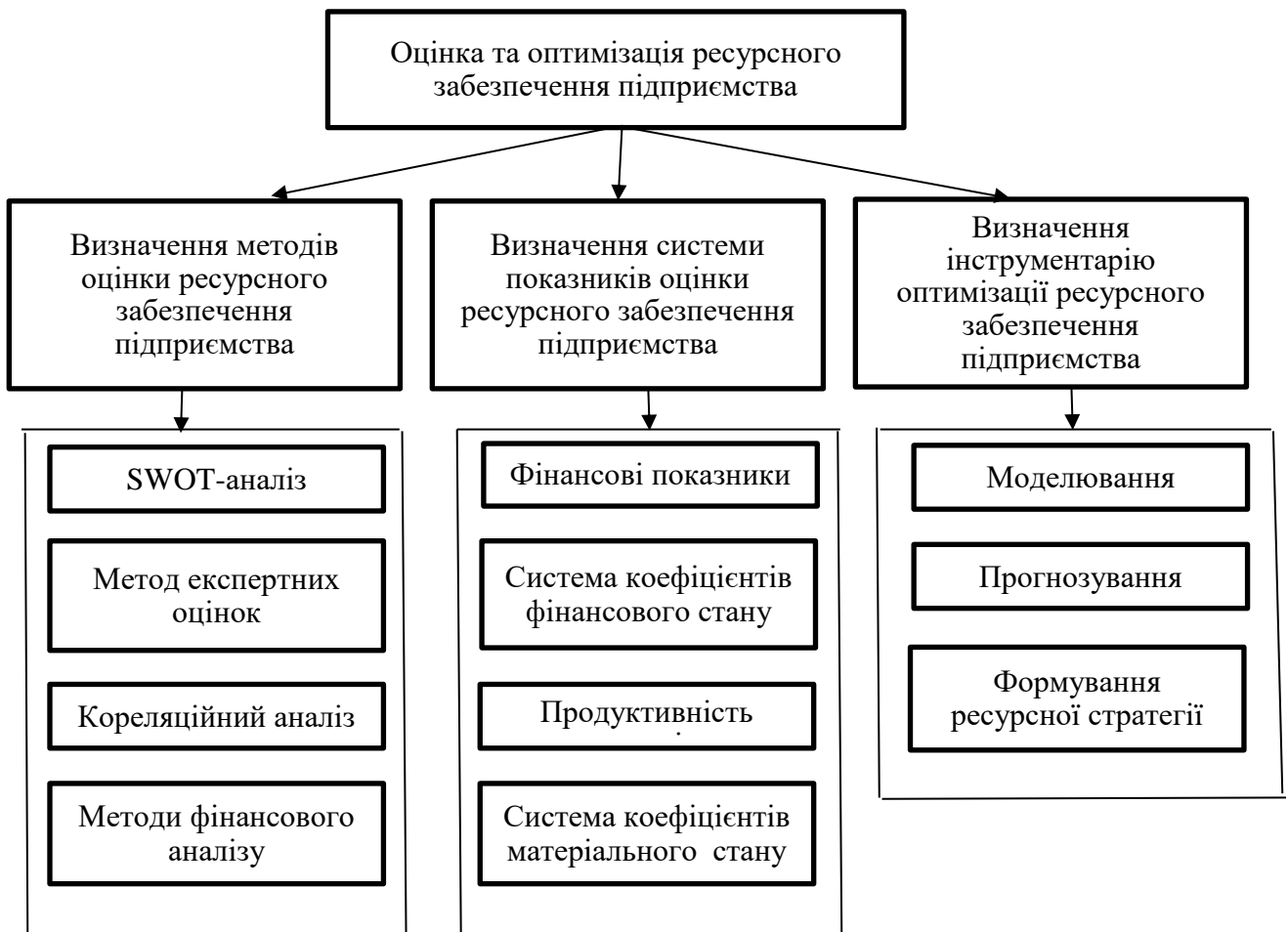
В економічній літературі спостерігається два основні напрями дослідження ресурсного забезпечення як об'єкта дослідження:

- «ресурсний» – розглядає ресурсне забезпечення як сукупність ресурсів господарської ланки; оцінювання ресурсного забезпечення зводиться до визначення вартості доступних ресурсів, а рівень використання ресурсного забезпечення визначається відношенням отриманого результату до обсягу застосованих ресурсів;

- «результативний» – розглядає ресурсне забезпечення як здатність підприємства освоювати, переробляти ресурси для задоволення суспільних потреб суб'єктів господарювання; оцінювання величини ресурсного забезпечення зводиться до оцінювання максимального торговельного обороту, який підприємство здатне виробити при даній кількості, якості та співвідношенні ресурсів [4, с. 69].

Враховуючи особливості оцінки ефективності усіх складових ресурсного забезпечення підприємства, слід зазначити, що у фінансовому, матеріальному та кадровому забезпеченні оцінка спирається на результати кількісної бази дослідження. На відміну від них, інформаційні ресурси не завжди можна оцінити кількісно, тому при їх оцінці необхідно також застосовувати й якісні методи такі, як метод експертних оцінок, метод аналогії, порівняння тощо. Крім того, доступ до джерел інформації щодо кожного компоненту має різний рівень складності, а сама інформація неоднакову вимірність і готовність до обробки. Тому з метою ефективно оцінки ресурсного забезпечення доцільно поєднувати використання кількісних та якісних методів.

Схематично порядок оцінки та оптимізації ресурсного забезпечення підприємства наведено на рис. 1.

Рис. 1. Порядок оцінки та оптимізації ресурсного забезпечення підприємства

Таким чином, запропонований підхід до оцінки та оптимізації ресурсного забезпечення підприємства передбачає поєднання показників та методів кількісної та якісної оцінки. Ключовим результативним показником ефективності ресурсного забезпечення є прибуток підприємства.

Література:

1. Довгаль Н. С. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні основи. Науково-технічна інформація.. 2009. № 1. С. 42–45.
2. Огорокова Л. Г. Ресурсний потенціал підприємств. Санкт-Петербург.: С-ПБГТУ, 2001. 293 с.

3. Кузнецова К.О. Ресурсне забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств. дис ... канд. економ. наук: 08.00.04. Київ. 2016. 241 с.
4. Дергачева В. В. Ресурсное обеспечение конкурентоспособности национальной экономики. *Вісник Донецького університету. Серія В. Економіка і право.* 2007. С. 67–74.

Верпека А. О.

студентка

Науковий керівник: **Сімкова Т. О.**

кандидат економічних наук, доцент

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

НАПРЯМКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день, значення авіаційного транспорту в світовій економіці постійно зростає, чому сприяє як технологічний розвиток і новітні розробки в авіаційній галузі, так і глобалізація і все тісніші ділові та культурні зв'язки між різними країнами світу. Розвинена авіаційна галузь сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни і розширенню можливостей для діяльності на її території міжнародних компаній [1].

Авіаційний транспорт забезпечує надзвичайно швидку доставку цінних та швидкопсувних товарів до місця призначення, чим зумовлюється його широке використання великими провідними міжнародними логістичними компаніями. Реалізація напрямків стратегічного розвитку сприятиме наближенню України до Європейського Співтовариства, поступовій інтеграції України у внутрішній європейський ринок ЄС та спільний авіаційний простір [1].

Пошук стратегічних напрямків розвитку підприємств авіаційної галузі сприятиме гармонійному розвитку авіаційної галузі, як складової частини національної транспортної системи України з поглибленням її інтеграції до світової авіатранспортної мережі, створення сучасної

авіаційної транспортної інфраструктури, реалізації авіаційного транзитного потенціалу України, підвищення доступності авіап перевезень для широких верств населення, сприяння вільній конкуренції та лібералізації ринку авіатранспорту.

В умовах сьогодення авіаційний ринок України починає своє відродження після періоду спаду активності протягом останніх декількох років. Комерційні рейси вітчизняних та іноземних авіакомпаній обслуговують 20 українських аеропортів та аеродромів, за звітний період загальна кількість відправлених та прибулих повітряних суден склала 182,8 тисяч одиниць.

При цьому пасажиропотоки через аеропорти України, перевищивши 20-мільонний рубіж, досягли 20545,4 тис. чоловік, що забезпечило зростання на 24,5 відсотка. Поштовантажопотоки збільшились на 7,8 відсотка та становили 56,4 тис. тонн.

За статистичними даними за підсумками 2018 року мало місце суттєве зростання кількості обслугованих пасажирів в усіх основних аеропортах: Київ (Жуляни) (на 51,9 відсотка), Львів (на 47,9 відсотка), Бориспіль (на 19,4 відсотка), Харків (на 19,3 відсотка), Одеса (на 17,8 відсотка), Запоріжжя (на 14,9 відсотка) та Дніпро (на 8,1 відсотка). Також значний приріст пасажиропотоків було зафіксовано в аеропортах міст Чернівці (на 53 відсотки) та Херсон (на 41,8 відсотка). На сьогодні майже 98 відсотків загальних пасажиропотоків та 99 відсотків поштовантажопотоків сконцентровані в 7 аеропортах країни – Бориспіль, Київ (Жуляни), Львів, Одеса, Харків, Запоріжжя та Дніпро.

Основними напрямками стратегічного розвитку авіаційних підприємств в Україні доцільно запропонувати:

1. Вдосконалення нормативно-правового та державного регулювання у сфері авіаційного транспорту.
2. Підвищення рівня безпеки авіаційного транспорту.
3. Розвиток авіаційних перевезень та підвищення рівня їх доступності для населення.
4. Розвиток та модернізація аеропортів, лібералізація доступу на ринок авіаційних послуг.
5. Розвиток мультимодальних перевезень, забезпечення швидкісного наземного транспортного сполучення між аеропортами та

населеними пунктами, створення логістичних центрів та спрощення формальностей.

6. Розвиток аеронавігаційної системи.

7. Розвиток авіації загального призначення та безпілотних літальних систем.

8. Професійна підготовка кадрів, науково-дослідна робота.

Виконавши всі поставлені завдання авіаційні підприємства України отримують зростання пасажиропотоку через міжнародні аеропорти України; збільшення кількості транзитних пасажирів та авіаційних пасажирських перевезень на внутрішньому ринку; чисельності працюючих в авіатранспортній галузі; зростання кількості повітряних суден українських авіакомпаній.

Незважаючи на оптимістичне зростання розвитку авіаційної галузі в Україні, досі лишаються нерозв'язаними певні проблеми, без розв'язання яких неможливий подальший розвиток.

Основними шляхами вирішення наявних проблем є:

1) розмежування функцій державного регулювання (економічного та технічного) та управління аеропортами, в тому числі створення національної холдингової компанії з управління регіональними аеропортами;

2) оновлення політики в сфері авіаційної безпеки з урахуванням Державної програми авіаційної безпеки цивільної авіації на державному рівні та нагляду за станом її реалізації;

3) створення сприятливих умов для розвитку в Україні авіаційних сполучень за моделлю «лоу-кост» як вітчизняними, так і іноземними авіаперевізниками через усі регіональні аеропорти України;

4) розробка та прийняття Програми розвитку регіональних аеропортів України в залежності від їх ролі, цільового призначення та ринкового позиціонування, в тому числі визначення пріоритетів в загальнодержавному середньо- та довгостроковому плануванні;

5) подальше формування в міжнародному аеропорту «Бориспіль» провідного міжнародного вузлового аеропорту (хабу) Східної Європи;

6) розбудова сучасних термінальних пасажирських та вантажних комплексів;

7) гармонізація нормативно-правової бази з питань аеронавігації із відповідним актами ЄС;

Сьогодні, коли вся країна проходить велику кількість трансформаційних процесів, ми маємо всі шанси для створення повноцінного конкурентоспроможного авіаційного ринку та розвитку в Україні європейського логістичного вузла. Він зможе поєднати транспортні потоки між Європою та Азією – частинами світу, які демонструють значний потенціал зростання в наступні десятиліття.

Література:

1. Авіаційна транспортна стратегія до 2030 року.
2. Стратегічний план розвитку ДП МА «Бориспіль» на 2015-2019 рр.
3. Стаття «Ключові виклики стратегії розвитку авіаційної галузі» : https://cfts.org.ua/blogs/klyuchovi_vikliki_strategi_rozvitku_aviatsiyno_galuzi_280.

Корольов Д. С.

аспірант кафедри публічного управління,
менеджменту та маркетингу

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк, Луганська область, Україна*

ПРИНЦИП СИНХРОНІЗАЦІЇ У ФОРМУВАННІ МОДЕЛЕЙ КОМПЕТЕНЦІЙ УПРАВЛІНЦІВ КОМПАНІЇ

В умовах мінливого зовнішнього середовища, дефіциту трудових ресурсів та безперервного ускладнення вимог до професійної діяльності працівників компетентнісний підхід стає одним із основних інструментів розвитку конкурентних переваг працівника, який дозволяє забезпечити відповідність між рівнем компетентності та вимогами бізнесу. Попри те, що теоретичні засади дотримання компетентнісного підходу отримали належне висвітлення в роботах науковців, подальшого розвитку потребують питання побудови результативних моделей компетенцій управлінців, зокрема у частині уточнення принципів їх формування.

Модель компетенцій являє собою стандарт професійної діяльності, розроблений для конкретної посади або виду діяльності. Набір критеріїв як формуючих її різноманітних компетенцій, що підлягають оцінюванню, кожна компанія визначає відповідно до своїх цілей та можливостей. При формуванні моделей компетенцій компанії передусім дотримуються класичних принципів управління персоналом, до яких відносять [2; 3]:

принцип системності – забезпечення цілісності та взаємообумовленості окремих елементів та складових цього процесу, а також спрямованість на досягнення синергетичного ефекту від їх взаємодії;

принцип комплексності – урахування наявних та потенційних взаємозв'язків між різними елементами системи управління персоналом зокрема та системи управління компанією в цілому, які фактично впливають (або можуть чинити вплив) на прийняття рішень щодо розвитку компетенцій працівників;

принцип актуальності – здійснення діяльності щодо практичної реалізації компетентнісного підходу у відповідності до чинної кадрової ситуації в компанії та на ринку праці в цілому;

принцип безперервності – забезпечення системного та поступального навчання працівників з метою вдосконалення їх професійних компетенцій та реалізації потенціалу саморозвитку як ядра особистісних компетенцій;

принцип наступності – створення умов для поширення та обміну знаннями, набутими працівниками, з метою збереження та примноження інтелектуального капіталу компанії та розвитку її конкурентних переваг, базованих на нематеріальних активах;

принцип випереджального розвитку – формування та вдосконалення професійних компетенцій працівників з огляду на актуальні тенденції на ринку робочої сили з урахуванням планів стратегічного розвитку компанії;

принцип саморозвитку – створення сприятливих умов для самонавчання працівників компанії з метою реалізації їх потенціалу саморозвитку, підвищення рівня задоволеності професійною діяльністю та перспективами кар'єрного зростання;

принцип ефективності – впровадження результатів використання компетентнісного підходу в діяльність компанії з метою досягнення економічного, організаційного та соціального ефектів;

принцип науковості – як класичний принцип управління передбачає здійснення управлінської діяльності, керуючись масивом накопичених та достовірних знань у предметній царині дослідження;

На наш погляд, цей перелік принципів управління персоналом на засадах компетентнісного підходу має бути доповнений за рахунок включення до нього принципу синхронізації. Під синхронізацією (від грецьк. *synchronismos* – одночасність) розуміється приведення двох або декількох явищ, що періодично змінюються, до точної взаємної відповідності періодів їх перебігу. Тобто, можемо визначити синхронізацію як теоретичний конструкт, який позначає впорядкування двох або декількох процесів (подій, об'єктів та ін.) за часом. У більш широкому розумінні, синхронізацію доцільно розглядати як впорядкування за будь-якою характеристикою різних процесів, яким необхідно забезпечити певний узгоджений порядок дій. У контексті компетентнісного підходу виключно важливим є забезпечення відповідності (тобто синхронізації) між компетенціями працівників, посад та компанії, які, будучи різними об'єктами управління, мають узгоджуватися між собою з метою досягнення високих результатів діяльності компанії. тобто, компетенції працівників створюють цінність для компанії лише в тому випадку, якщо вони належним чином інтегровані в структуру управління та відповідають вимогам до професійної діяльності на конкретних посадах. Оцінювання ступеня відповідності компетенцій працівника вимогам компанії здійснюється в процесі реалізації таких традиційних функцій управління персоналом, як: підбір та атестація персоналу, формування кадрового резерву, підготовка та перепідготовка кадрів, ротація кадрів, мотивація та адаптація персоналу.

При розробці моделей компетенцій управлінців умовою дотримання на практиці принципу синхронізації є розуміння ієрархічності побудови системи управління будь-якої компанії, в якій завжди присутні низовий (*low-management*), середній (*middle-management*) та вищий (*top-management*) рівні управління. Для кожного з цих рівнів моделі компетенцій формується з урахуванням ролі управлінців відповідної ланки у досягненні стратегічних цілей компанії, а вимоги до компетенцій різного типу різняться залежно від того, які з них є визначальними для

ефективної діяльності працівника на конкретному рівні управління компанією.

Н.І. Ситник виокремлює три рівні вимог до посади, які мають перебувати в основі формування моделей компетенцій управлінців [1, с. 122-123]:

загальні вимоги – не пов’язані з професійної діяльністю, висуваються до працівників системи управління незалежно від сфери та умов функціонування конкретної компанії та залежать від прийнятих у суспільстві системи ментальних та соціокультурних цінностей;

організаційні вимоги – висуваються конкретною компанією до всіх її працівників незалежно від займаної посади, визначаються корпоративною культурою, цінностями та стандартами поведінки компанії;

спеціальні вимоги – висуваються до працівника на конкретній посаді в компанії, стосуються переважно професійних знань, прикладних вмінь та навичок.

Відповідність визначеним вимогам забезпечують три сфери компетентності управлінця [1, с. 123]:

соціально-особистісна – залежить від особистісної культури, морально-етичних настанов та цінностей працівника системи управління, ступеня сприйняття норм та правил поведінки у соціумі;

корпоративна (базова, ключова) – відповідність управлінця прийнятим в компанії принципам, цінностям, нормам й стандартам поведінки, яка залежить від його особистісних мотивів та індивідуальних потреб;

предметно-практична (діяльнісна) – визначається професійними знаннями, вміннями та навичками працівника, його особистісними психофізіологічними характеристиками, які обумовлюють успішність діяльності на конкретній посаді.

Забезпечення кожної зі сфер компетентності, вочевидь, потребує різного набору компетенцій, складність яких послідовно зростає від компетенцій, що формують соціально-особистісну компетентність працівника до компетенцій, які відповідають предметно-практичній компетентності. Для кожної з посад в системі управління компанією значущість та ефективність комбінації видів компетентності будуть

відрізнятися, що має бути відображено у відповідних моделях компетенцій.

Уточнення набору принципів управління персоналом на засадах компетентнісного підходу за рахунок включення до нього принципу синхронізації є підґрунтям для розробки дієвих моделей компетенцій управлінців компанії.

Література:

1. Ситник Н.І. Компетентнісний підхід в управлінні людськими ресурсами. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2010. № 7. С. 121-125.
2. Цуркан М.Л. Компетентнісний підхід в оцінці персоналу інтегрованого холдингу. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1 &z=5703> (дата звернення 03.08.2019).
3. Чуланова О.Л. Інтеграція концептуальних основ компетентнісного підходу до стратегічного управління персоналом компанії. *Стратегія економічного розвитку України*. 2013. № 33. С. 212-220.

Рижа І. М.
магістр

*Первомайська філія
Первомайського політехнічного інституту національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Первомайськ, Миколаївська область, Україна*

ЯКІСТЬ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

В умовах глобалізації ринку проблема якості продукції є важливою, тому що тільки високоякісна продукція може бути конкурентоздатною. Конкурентні позиції вітчизняної продукції, в першу чергу, зумовлюються споживчими властивостями, які формують якість.

Підтримка високої конкурентоспроможності має першочергове значення та стає вирішальним фактором комерційного успіху

підприємства. Тому є актуальним глибоке вивчення чинників, що впливають на формування якості продукції легкої промисловості.

Проблема управління якістю багатогранна і має економічний, науково-технічний, організаційний, політичний і соціальний аспекти. Забезпечення високої якості продукції, перетворилося у магістральний напрямок соціально-економічного розвитку більшості країн світу, в тому числі й України.

Ефективне управління якістю продукції (робіт, послуг та товарів) неможливе без відповідної державної політики, спрямованої на всебічну підтримку вітчизняного бізнесу, який докладає зусиль до задоволення потреб споживачів за рахунок покращення якості та підвищення конкурентоспроможності продукції, у тому числі шляхом розробки та впровадження різноманітних методик управління її якістю.

Спад виробництва та зниження економічного потенціалу України на початку 90-х років ХХ ст. інтервенціями іноземних товарів, зниженням платоспроможності населення негативно вплинули на якість і конкурентоспроможність вітчизняних товарів, впровадження сучасних методів управління якістю.

Це пояснюється недоліками економічної політики, зокрема надмірною лібералізацією ринку та недовістю важелів у сфері управління якістю. Майже не проводяться наукові дослідження у сфері управління якістю продукції на підприємствах легкої промисловості. Наразі принципи всеохоплюючого управління якістю (Total Quality Management), на яких ґрунтуються основні методи покращення якості продукції, не знайшли свого застосування у переважній більшості вітчизняних підприємств, а набутий досвід тих виробників, які дані принципи і методи застосовували, що сприяло підвищенню рівня їхньої ділової досконалості, не розповсюджується та не передається через брак інформаційного обміну та взаємодії між виробничими суб'єктами.

Зумовлене конкуренцією постійне підвищення вимог щодо темпів оновлення продукції, вдосконалення її технічних характеристик та якості, продиктоване ринком прагнення максимально задовольнити зростаючі вимоги споживачів, змушує виробників, які нині працюють на принципах господарської самостійності, використовуючи сучасні економічні методи управління, шукати нові шляхи підвищення ефективності методів і

заходів, направлених на досягнення необхідного рівня якості продукції. За словами професора М. А. Нугаєва: «Актуальність ця обумовлена назрілою суспільною потребою вирішення цілого комплексу складних практичних завдань, пов'язаних з модернізацією різних сфер, сторін і аспектів життя поліетнічного соціуму» [1, с. 38]. Таким чином, на думку автора, можна стверджувати, що в ринковій економіці одним із найважливіших внутрішніх чинників розвитку підприємницьких структур є якість, оскільки вона забезпечує підвищення прибутку підприємства на основі задоволення вимог споживачів. Споживач часто віддає перевагу якості над ціною.

В умовах ринкової економіки виробники перебувають під постійним впливом конкурентного середовища, що вимагає від них більше зосереджуватись на проблемах якості. Останнім часом керівництво багатьох підприємств зіштовхнулося з необхідністю управління якістю як засобом досягнення конкурентоспроможності, завоювання довіри до продукції у споживача. За рахунок ефективного управління якістю продукції на підприємствах підвищується добробут суспільства. У результаті чого, якісні товари, що потрапляють на ринок, повинні максимальніше задовольняти всебічні потреби споживачів [2, с. 49].

Здебільшого, перевага віддається тому постачальникові, який має сертифіковану систему якості, а для успішної діяльності на зовнішньому ринку наявність такого сертифікату є неодмінною умовою.

В цілому, у всьому світі якість продукції перетворилася на основний важіль економічного розвитку окремих підприємств і держав. У багатьох країнах досягнення високої якості продукції, що відповідає вимогам споживача, стало основним елементом економічної стратегії й важливим чинником ринкового та фінансового успіху.

Питання якості набуває особливо важливого значення, коли метою є просування продукції на платоспроможні ринки, де рівень конкуренції найвищий.

Велику роль у забезпеченні якості продукції вітчизняних виробників та її успішної конкуренції на світових ринках покликані відіграти спеціальні конкурси, мета яких сприяння вітчизняним підприємствам у підвищенні конкурентоспроможної вітчизняної промисловості на світовому ринку. Зокрема, Український національний конкурс якості

засновано в 1996 році, який занесений до реєстру «Національні нагороди якості європейських країн».

На сучасному світовому ринку, де пропозицію перевищує попит, панує покупець, який віддає перевагу продукції, яка найбільшою мірою відповідає його очікуванням і має ціну, яку він готовий заплатити за задоволення своїх потреб. Тому, щоб продукція мала попит на ринку, тобто, була конкурентоздатною, її якість має бути орієнтована на споживача, на задоволення його потреб і очікувань.

Якість продукції та її конкурентоспроможність, безумовно, пов'язані, проте суттєво різні поняття. Якість продукції – основний чинник забезпечення її конкурентоспроможності на ринку. Під конкурентоспроможністю слід розуміти сукупність характеристик продукції, які відображають ступінь задоволення конкретних вимог до неї у порівнянні з кращими аналогами, які представлені в даний час на ринку.

Конкурентоспроможність будь-якої продукції може бути визначена тільки в результаті її порівняння з продукцією конкурента як за ступенем відповідності конкретної потреби, так і за витратами на її задоволення. Зрештою, про рівень конкурентоспроможності продукції можна судити тільки по реакції ринку, продукції, що виражається в обсягах продажу. Тому ринкова частка продукції багато в чому залежить від ефективності діяльності маркетингової служби виробника продукції. Сучасний рівень розвитку систем управління якістю передбачає, що після того, як продукція вже виготовлена, ефективною така діяльність бути не може.

Отже, управління якістю слід здійснювати на стадії, яка передує виробничому процесу та безпосередньо на стадії виробництва продукції.

На етапах життєвого циклу продукції здійснюється взаємозв'язок робіт за системою якості з рештою робіт, що виконуються на підприємстві. Якість визначається безліччю суб'єктивних, випадкових факторів, попередити вплив яких можливо за допомогою системи управління якістю, як сукупності заходів постійного впливу на процес створення продукту з метою підтримки відповідного рівня якості.

Найважливішим інструментом, за допомогою якого можливі відхилення рівня якості, можуть своєчасно запобігатися чи попереджатися, і є системи управління якістю.

У ході формування політики підприємства в галузі якості застосування вказаних принципів необхідне при виборі конкретних систем управління якістю. Такий вибір повинен бути чітко сформульованим та враховувати як специфіку діяльності підприємства в цілому, так і відповідні характеристики систем управління якістю. У рамках системи управління якістю при формуванні відповідної політики підприємства слід враховувати такий важливий елемент, як чітке розподілення обов'язків і відповідальності між підрозділами, керівниками і виконавцями.

Література:

1. Нугаев М.А. Теоретико-методологические основы исследования качества социального потенциала региона / М.А. Нугаев. – Казань : Изд-во КГУ, 2006. – 168 с.
2. Гаман С.М. Тенденції розвитку легкої промисловості України / С.М. Гаман // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2012. – № 3. – С. 49–55.
3. Орлов О.О. Методи калькулювання та економічні розрахунки в умовах ринкових відносин / О.О. Орлов, Е.Г. Рясних, К.Л. Ларіонова // Вісник Технологічного університету Поділля. – 1999. – № 2. – С. 74–77.

Малиш І. А.

аспірантка кафедри маркетингу, підприємництва
та організації виробництва

*Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

На інноваційному шляху розвитку аграрного підприємства обов'язково стикаються з проблемами і труднощами, що викликані нестабільністю зовнішнього середовища (наприклад, непостійність попиту на продукцію, зміна цін, валютних курсів, вимог споживачів, кон'юнктури, конкуренція, інфляція та ін), а також впливом внутрішніх

факторів. Посилення ступеня впливу багатьох ризикових чинників вносить суттєві і щораз більші елементи невизначеності в планування та управління підприємством, робить необхідним швидко і адекватну реакцію менеджменту труднощі що виникають. А вони пов'язані з виникненням під час реалізації інноваційної діяльності певних подій (умов), в одних випадках, що приносять втрати ефекту від інвестицій або навіть банкрутства компанії, а в інших випадках, до створення додаткових переваг, що сприяють швидкому зростанню компанії [1].

Як свідчать результати проведеного дослідження, здатність команди оцінювати ризики інноваційного проекту і адекватно реагувати на них є найважливішим критерієм успішності інноваційних проектів.

Управління і ризики є взаємопов'язаними компонентами економічних відносин. Іноді перший може виступати джерелом другого. Підприємство має більше можливостей досягти успіху, якщо його керівник має здатність приймати і реалізовувати нестандартні рішення, швидко реагувати і гнучко змінювати стратегію і тактику поведінки у виробництві, маркетингу і т.ін. Досвідчений керівник може інтуїтивно користуватися відомими підходами і прийомами при прийнятті рішень в умовах ризиків. Однак не можна довіряти тільки власній інтуїції і наявному досвідові. Треба спиратися на методику і науково обгрунтовані організаційні алгоритми управління ризиками [2].

Управління інноваційними ризиками підприємства являє собою дії, спрямовані на зменшення ступеня та наслідків впливу негативних подій на інноваційні процеси підприємства, створення умов для здійснення інноваційної діяльності підприємства і досягнення заданих цілей, до яких належать розроблення і впровадження нововведень у різні сфери діяльності підприємства [3].

Ефективний розвиток сільського господарства залежить від раціонального використання задіяного у виробництві його продукції природо-ресурсного потенціалу та збереження екологічних компонентів довкілля. Тому є потреба у виділенні агроекологічних ризиків, оцінці їх впливу на безпеку сільськогосподарської продукції, а також можливість її виробництва та переробки на певних територіях.

Ризики можуть як позитивно, так і негативно впливати на економічну безпеку. Якщо кількісно оцінити можливість нанесення збитку від 0 до 1,

то ризик знаходиться в межах від 0,3 до 0,5, загроза – від 0,7 до 0,9. Інтервал від 0,5 до 0,7 визначає загрозоформуєчий ризик, тобто вплив не має явного «наміру» завдати шкоди, але вказана тенденція явно простежується [4]. В момент перевищення порогових значень показників довготривалі фактори ризику кваліфікуються як загрози економічній безпеці сільського господарства.

Оцінка загроз і ризиків економічній безпеці сільського господарства передбачає ідентифікацію негативних впливів, визначення сили їх дії на економічну безпеку та виявлення можливих змін економічної системи. Загрози, як і економічна безпека в цілому, мають комплексний характер і виявляються на різних рівнях системи. Головними загрозами економічній безпеці сільського господарства можна вважати: низьку ефективність сільськогосподарського виробництва; недосконалість механізмів інвестиційного забезпечення; проблему деформації цінових пропорцій, нераціональне використання земель сільськогосподарського призначення; проблему забезпеченості основними виробничими засобами; недосконалість інфраструктури та механізмів регулювання кон'юнктури аграрного ринку; низьку матеріальну зацікавленість робітників АПК та ін. [5].

Одним з інструментів, який дозволяє мінімізувати виробничі та ринкові ризики в аграрній сфері є диверсифікація. Диверсифікація виробництва в сільськогосподарських підприємствах – це процес освоєння виробництва нових, або ж розширення номенклатури та асортименту традиційних видів продукції, що дозволяє більш повно реалізувати наявний природний, біологічний, ресурсний, виробничий потенціал і сприяє зміцненню фінансово-економічної та екологічної безпеки, підвищує конкурентоспроможність і ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Диверсифікація аграрного виробництва як інструмент управління ризиками, дозволяє мінімізувати ризики від несприятливих явищ агротехнічного і погодно-кліматичного характеру та непередбачуваних тенденцій ринку, сприятиме оптимізації галузевої структури та нівелювання сезонності аграрного виробництва. Це не лише гарантує регулярність отримання доходів та підвищення прибутковості, але й сприятиме забезпеченню продовольчої безпеки країни, підвищенню зайнятості сільського населення.

Література:

1. Exceeding value [Електронний ресурс] // The standish group international chaos report. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.standishgroup.com/sample_research_files/Exceeding%20Value_Layout.Pdf.
2. Ткач У. В. Управління інноваційними ризиками на підприємствах харчової промисловості: дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / Ткач У. В. – Тернопіль, 2015. – 223 с.
3. Кузьмін О.Є. Управління ризиками в інноваційній діяльності: навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, Н.Ю. Подольчак, Н.І. Подольчак, Л.Г. Вербицька. – Львів: Видавництво «Львівської політехніки», 2012. – 240 с
4. Коротеев М. А. Передумови диверсифікації виробництва у сільськогосподарських підприємствах/М.А. Коротеев // Матер. Всеукр. наук. конф. – Умань, 2013 – Ч. 2. – С. 81-82.
5. Гордієнко П. Стратегічний аналіз: навч. посіб./Гордієнко. – К.: Алерта, 2006. – 403 с.

Сергієнко Ю. І.

аспірант кафедри економіки

Науковий керівник: **Аванесова Н. Е.**

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри менеджменту та ПА

Харківський національний університет будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: РОЛЬ, СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ПРИНЦИПИ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ КРАЇНИ

У сучасних умовах проблема забезпечення економічної безпеки набуває особливої гостроти через негативні наслідки реформування економіки, високу фінансову залежність держави та через проблеми внутрішнього характеру. Дестабілізуючі фактори стають причинами зниження економічної та, відповідно, національної безпеки. Тому необхідною умовою для нормального стійкого розвитку країни стає забезпечення захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави.

Постійна зміна внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку національної економіки актуалізує дослідження питання забезпечення економічної безпеки країни. Визначення стану її складових елементів, розвиток теоретичних основ та побудова сучасних підходів до її оцінки має важливе значення, оскільки дозволяє своєчасно вжити заходів щодо забезпечення економічної безпеки країни [9, с. 2].

Для встановлення сутності категорії «економічна безпека» необхідно звернутися до фундаментоутворюючих джерел та думок провідних науковців, які створювали основу тлумачення суті та складової насиченості цього поняття. Розуміння економічної безпеки фактично виникло з появою держави та входить до складової національних інтересів [3, с. 309-314].

У країнах Західної Європи концепція економічної безпеки формувалась на базі усвідомлення поняття «безпека», яке з'явилося наприкінці XII століття і трактувалось як стан відсутності або нейтралізації загроз, небезпеки, а також створення умов та соціальних інститутів, що його забезпечують [7, с. 15-18].

На сучасному етапі розвитку економічних відносин термін «безпека» розуміється як складне поняття, що містить різні його тлумачення [3, с. 23]. Але в економічній літературі відсутнє єдине визначення поняття «економічної безпеки», що негативно позначається на формуванні її концептуальних засад. Питання економічної безпеки стали предметом досліджень багатьох учених-економістів. В таблиці 1 представлено декілька визначень поняття «економічна безпека».

Таблиця 1

**Визначення економічної сутності терміну «економічна безпека»
[2; 5; 6; 8]**

№ п/п	Джерело	Автор	Визначення
1	2	3	4
11	[5, с. 8]	В.Т. Шлемко, І. Ф. Бінько	Економічна безпека – це стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави.

1	2	3	4
22	[8, с. 29]	Г.А. Пастернак-Таранушенко	Економічна безпека – це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців
3	[6, с. 29]	М.М. Єрмошенко	Економічна безпека характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати на основі національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери
44	[2, с. 45]	О.С. Власюк	Економічна безпека – це складна поліструктурна наука про безпеку соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії (особа, домашнє господарство, галузь, регіон, сектор економіки, національна економіка, світове господарство).

Із зазначеного в таблиці 1 можна зробити висновки, що економічна безпека є доволі багатоаспектним поняттям [4, с. 17]. Зв'язаність забезпечення соціальної й економічної безпеки свідчить про те, що «безпека суспільства» є досить-таки потрібним соціально-економічним фактом і тому виступає предметом економічної теорії [10, с. 54-57].

Економічна безпека, як компонент сучасної економічної теорії визнає свій предмет, об'єкти, суб'єкти та специфічні методи дослідження.

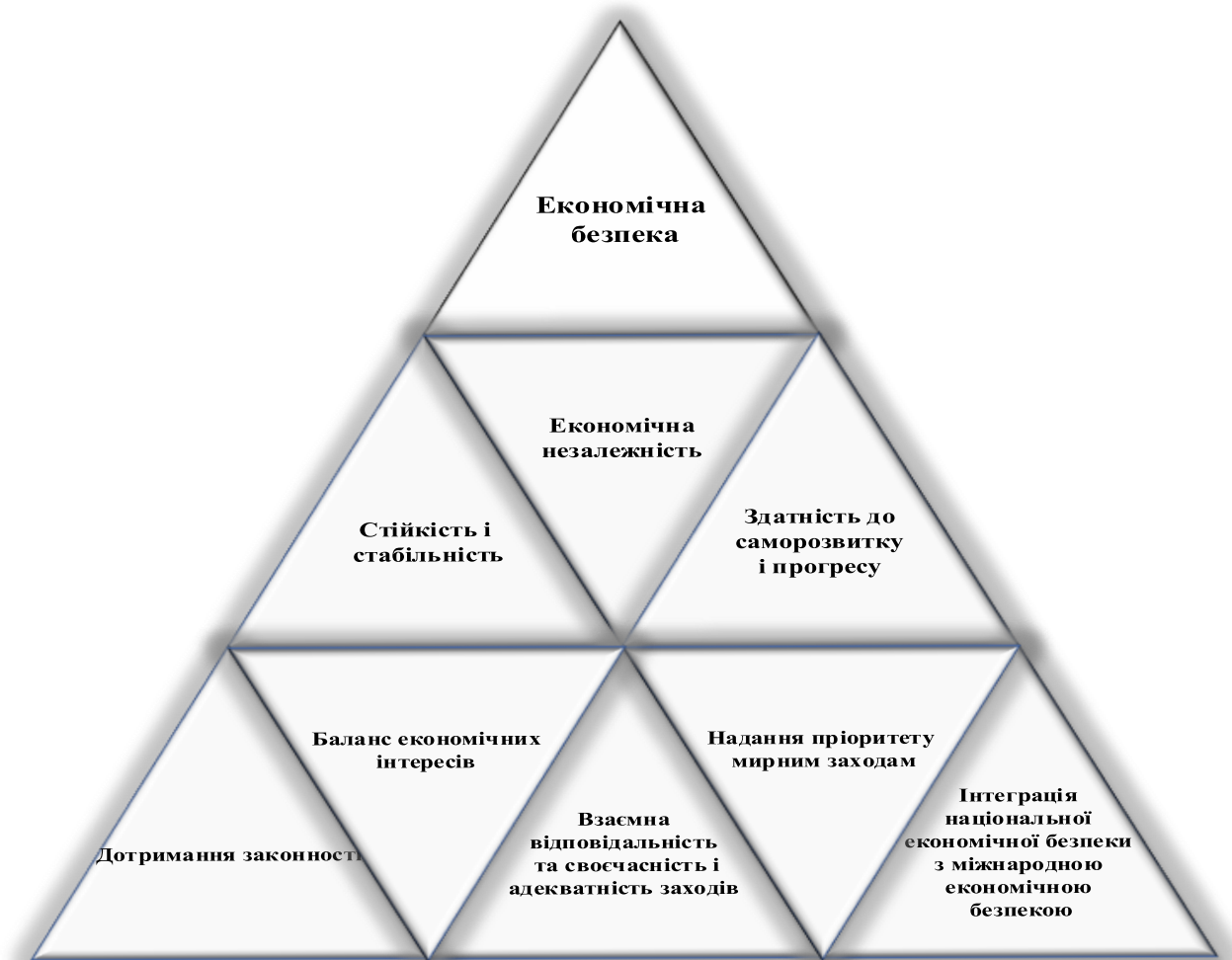
Предмет економічної безпеки визначається характером, станом і розвитком економічних ризиків, їх оцінкою, методикою організації діяльності суб'єктів господарювання з нейтралізації їх від'ємних наслідків. Об'єкти та суб'єкти економічної безпеки представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Об'єкти та суб'єкти економічної безпеки [1, с. 5]

Проблема визначення сутності терміну «економічна безпека» існувала завжди, проте на сучасному етапі розвитку набула особливої гостроти у зв'язку з негативними наслідками реформування економіки, із дезорієнтуванням просторово-галузевої структури реального сектора економіки, із руйнуванням господарських зв'язків між видобувними та переробними галузями виробництва, а також різним рівнем готовності регіонів до функціонування в умовах ринкової економіки й у процесі структурно-інституційних деформацій [1, с. 7].

Сучасний стан розвитку економіки зумовлює необхідність проведення аналізу та виділення основних та ключових принципів економічної безпеки, а також їх складових (рис. 2).

Рис. 2. Основні складові та принципи забезпечення економічної безпеки [4, с. 23, 25-27]

Підсумовуючи все вищезазначене можна зробити висновок, що економічна безпека є однією з важливіших складових елементів національної безпеки, вона формує економічну незалежність, стабільність та розвиток в країні майбутньому. Все вище наведене має свою актуальність, але безпосередньо розкриття сутності терміну є фундаментальною основою в подальшому науковому дослідженні з точки зору зацікавлених сторін. В свою чергу виокремлення основних складових та принципів забезпечення економічної безпеки свідчить про необхідність розкриття місця економічної безпеки в системі національної безпеки країни у сучасному виміру.

Література:

1. Аванесова Н.Е. Аналітичний погляд на теорії забезпечення економічної безпеки // Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. 2017. № 2(2).
2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
3. Голиков І. В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 420.
4. Дем'яненко Г.Є. Економічна безпека торговельного підприємства: дис. канд. екон. наук : 08.07.05 – Донецьк 2003 – 200 с.
5. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В. Т. Шлемко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД. – 1997. – 144 с.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.
7. Основи економічної безпеки: [підручник] / О. М. Бандурка., В. Є. Духов, К. Я. Петрова, М. Черняков. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
8. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення : монографія / Г. А. Пастернак-Таранушенко. – К. : Київський ек-ний інститут менеджменту, 2003. – 320 с.
9. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції // Інноваційна економіка, 2013 – irbis-nbuv.gov.ua
10. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський ; Міжнародна рада з науки (ICSU), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України, Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. Київ : НТУУ «КПІ», – 2015. – 136 с.

Соловей М. С.

аспірантка кафедри логістики та виробничого менеджменту

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

РИНОК ЗЕРНА ТА ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Виробництво зерна в Україні є однією із провідних експортно-орієнтованих підгалузей сільського господарства та одним з основних джерел приросту іноземної валюти. Прозоре та стабільне функціонування зернового сектору залишається ключовим фактором у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Ринково-орієнтовані реформи дають поштовх до більш лібералізованої міжнародної торгівлі. Ринки зернових в Україні є зрілими з точки зору обсягу торгівлі, у відсотках від загального обсягу світового виробництва і споживання.

Удосконалення виробництва зерна в Україні сприятиме її масштабному виходу на внутрішні та міжнародні ринки зерна. Зокрема, існує певний потенціал для розвитку торговельних зв'язків зі споживчими ринками європейських країн, Китаю, Азії та інших країн, що сприяє розвитку виробництва зерна в Україні. Це може створити певне середовище для конкуренції за якість продукції за рахунок диверсифікації пропозиції продукції та ціни для кінцевого споживача.

Проблема збільшення виробництва зернових культур – стратегічна мета АПК держави, що зумовлює необхідність визначення його раціональної структури як з точки зору використання агрокліматичного потенціалу, так і щодо кон'юнктури ринку. В оптимальному варіанті загальна структура валового збору зерна в Україні орієнтовно має бути такою: озимі – 57-65%, з них пшениця – 51-59%; ярі зернові – 43-45%, з них ячмінь 14-18; овес – 2,6-3,8; просо – 0,7-1,3; гречка – 0,8-1,1; кукурудза – 10- 13; зернобобові – 5-6,5%. [1].

Ринок зерна поділений на кілька сегментів: зерно, борошно, крупи, хліб та хлібобулочні вироби. Досягти інтегрованого зростання та розвитку зернової промисловості України необхідно шляхом усунення ключових сфер ринкових невдач.

Наприклад, неструктуровані та нестабільні правила та обмеження на ринку зерна є суттєвою проблемою в Україні [2]. Недосконалість інституційної структури ринку зерна, відсутність інноваційної активності, недостатній рівень стандартизації якості продукції, погана ринкова інфраструктура, зростання інфляції, невідповідність управління (як державним, так і корпоративним секторам), адаптація ринку зерна до глобалізаційних процесів є проблемами, які необхідно вирішити. Внутрішній ринок зерна в Україні є нестабільним, про що свідчить спостережуване зростання цін на зерно та хлібобулочні вироби, а також дефіцит зерна в міжсезоння. Не існує також надійного механізму контролю за витратами або формування та використання регіональних стабілізаційних зернових фондів. Ці проблеми є істотними перешкодами для розвитку агропромислового комплексу в Україні в умовах економічної глобалізації та загрози світової продовольчої кризи.

Проблема пошуку пріоритетів розвитку – важлива проблема ринку зерна. Зокрема, збільшення прибутку вважають пріоритетним [3]. Однак рішення потребує повномасштабної розробки. Крім прибутку, пріоритети можуть передбачати збільшення ринкової активності, вирішення проблем, пов'язаних із продовольчим забезпеченням та підвищення конкурентоспроможності [4].

Ринкова ситуація в Україні на даний час характеризується позитивною врожайністю зерна, якість його переважно задовольняє. Наявні високі показники врожайності повністю задовольняють потреби внутрішнього попиту, даючи змогу забезпечити продовольчу безпеку держави, та генерують ресурс для експорту. З урахуванням поступового зростання світових цін на сільгосппродукцію, це дає підстави для збереження високих показників прибутковості аграрного бізнесу.

Важливим фактором запоруки сталого розвитку зернового сектору є поліпшення матеріально-технічної бази аграрного сектору, впровадження нових технологій, значних інвестицій в розвиток інфраструктури зернового ринку, зростання світового попиту, вдосконалення сільської інфраструктури (зрошувальні системи, дороги, заклади освіти та охорони здоров'я, комунікації, тощо) як фундамент для динамічної сільської економіки.

Державна політика стосовно регулювання ринку зерна поставила за мету вирішення таких питань:

- нормативно-правове забезпечення реалізації деяких положень Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні», «Податкового Кодексу України» та інших нормативно-правових актів у частині регулювання обігу та обліку зерна;
- зростання ефективності функціонування українських зернових складів;
- забезпечення сприятливого клімату для ведення агробізнесу [5].

Кінцевий результат (прибуток) залежить насамперед від обсягу вирощеного зерна (пропозиція), обсягу реалізованої продукції, її структури та собівартості. Сучасний товаровиробник практично поставлений в умови міжгосподарської конкуренції на ринку зерна. Суть проблеми передусім полягає у підвищенні ефективності, концентрації матеріально-технічних і фінансових ресурсів на конкурентоспроможних галузях, виходячи з місцевих ґрунтово-кліматичних умов. В одному випадку – це виробництво озимої пшениці, проса, кукурудзи, в іншому – озимої пшениці, жита, гречки, гороху і та ін. Щодо окремого господарства структура виробництва повинна не бути статичною, а оперативно реагувати на сприятливі умови.

Формування цін на зерно здійснюється під впливом окремих факторів, а саме: наповнення зерном внутрішнього ринку, тенденції світових ринків, поточної цінової ситуації, рівня державної підтримки тощо.

На українському експортному ринку у поточному році ціни зернових продовжують тенденції світового ринку, тут спостерігалось підвищення цін на продовольчу пшеницю та кукурудзу. Інтерес імпортерів характеризується як помірний, тому можна очікувати зниження ціни в майбутньому на фоні зниження котирувань на світових ринках. Ціни фуражної пшениці та ячменю залишаються на своїх попередніх рівнях.

На внутрішньому ринку на базисі СРТ-порт також переважає тенденція росту цін. Продовольча та фуражна пшениця подорожчали в середньому на 100 грн./т, а кукурудза – на 150 грн./т. Не дивлячись на відновлення відвантажень морськими портами України в сегменті

фуражного ячменю, його ціна продовжує знижуватись – на 200 грн./т. Активізації торгівлі на цьому ринку не очікується.

Закупівельні ціни зернових від переробних підприємств залишилися на сталих рівнях. Лише деякі переробники вважали за необхідне піднімати ціни з ціллю термінового поповнення запасів. Додала в ціні лише кукурудза, піднявшись на 50 грн./т. В секторі продовольчої пшениці відзначалось скорочення пропозицій зерна з високими якісними характеристиками, що забезпечує підтримку її цінам.

Фокус ринку щодо попиту: стабільний попит на пшеницю та кукурудзу та знижений попит на ячмінь. Фокус ринку щодо пропозиції: збільшення пропозицій ячменю та зменшення пропозицій продовольчої пшениці [6].

Внаслідок стрімкого подорожчання цього виду зерна у Чорноморському регіоні з українською та російською пшеницею досить потужно почала конкурувати пшениця із Франції та США (яка ще нещодавно була дорожчою за українську).

Але, з іншого боку, попит на пшеницю на внутрішньому ринку України буде лишатися на гарному рівні, що має підтримувати ціни. Державна регуляторна політика намагається досягти цілей збільшення виробництва, стабілізації відносно цін, захист рівнів споживання. Стабільність цін – незалежно від того, на якому рівні вони стабілізуються, – може зменшити ризики та надати фермерам певну ступінь визначеності.

Література:

1. Ринок зерна. URL: <http://stb.sumy.ua/reformuvannya/rinok-zerna.html>.
2. Vasylieva N., Vinichenko I., Katan L. Economic and mathematical evaluation of Ukrainian agrarian market by branches. *Економічний часопис-XXI*. № 9-10. 2015. Р. 41-44.
3. Abraham R., Harrington C. Measuring Profit in Cooperatives: Definition and Methods. *International Journal of Business, Humanities and Technology*. 3 (4). 2013. Р.21–33.
4. Diaz-Bonilla E., D. Orden and A. Kwieciński. “Enabling Environment for Agricultural Growth and Competitiveness: Evaluation, Indicators and Indices”, OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, No. 67, OECD Publishing, Paris. 2014. 76 p.

5. Аналіз регуляторного впливу до проекту наказу «Про затвердження Норм природних втрат зерна та продуктів його переробки при зберіганні на зернових складах та зернопереробних підприємствах та Порядку розрахунку норм природних втрат зерна та продуктів його переробки при зберіганні на зернових складах та зернопереробних підприємствах». URL: <http://minapk.gov.ua/regulatory?nid=27042&add=ria>.
6. Огляд ринку зернових (23.03-29.03.19). URL: <http://milkua.info/uk/post/oglad-rinku-zernovih-2303-290319>.

Скрибантович А. Ю.

студентка

Науковий керівник: **Сімкова Т. О.**

кандидат економічних наук, доцент

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах світової економіки кожній транспортній компанії постає питання збільшення ролі управління виробничого потенціалу у своєму бізнесі, щоб забезпечити конкурентоспроможність свого підприємства і ви виступити його на лідируючі позиції ринку транспортних послуг.

Проте управління виробничими потужностями вітчизняних транспортних компаній значно скоротилося протягом останніх років. Про це свідчить високий рівень зносу основних засобів, перевищення терміну експлуатації обладнання та зменшення інвестицій підприємства в основний капітал. Саме тому ефективність використання виробничого потенціалу вимагає змін політики щодо її ефективності. Ефективне використання виробничого потенціалу дозволить підвищити продуктивність компанії на постійному рівні при не значних вкладень коштів.

Визначення ефективності управління виробничим потенціалом компанії не менш важливе як на практиці, так і в теоретичному аспекті. Управління ефективністю використання виробничого потенціалу транспортних підприємств вимагає чіткого розуміння поняття «потенціал» та «виробничий потенціал».

Потенціал є необхідним, але не є достатньою умовою для функціонування підприємства. Тому потрібно розглянути виробничий потенціал підприємства.

Виробничий потенціал визначається поєднанням та взаємодією його елементів. Їх поєднання, відповідно до проявів системної цілісності, забезпечує нову якість. Управління виробничим потенціалом підприємства повинне будуватися з урахуванням системності взаємозв'язків елементів і комплексного впливу на виробничий потенціал підприємства будь-яких змін, що відбуваються в кожному з елементів [1].

Таким чином, виробничий потенціал компанії є реальною можливістю для компанії виробляти та випускати конкурентоспроможну продукцію чи послугу за наявного та раціонального використання всіх видів ресурсів підприємства. Компанії, що підтримують високий виробничий потенціал, є найбільш стабільними в умовах нестабільності, отримуючи поточну інформацію про стан виробничої системи та негайно реагуючи на поточні зміни.

Дослідження показали, що управління виробничим потенціалом компанії характеризується як складна система виробничих ресурсів, які взаємопов'язані та залежні один від одного. Використання кожного виду ресурсу має базуватися на таких системних функціях, як інтегровані можливості кожного виду ресурсу та їх сукупність в цілому, забезпечуючи збалансований оптимальний баланс між ними та їх потенціалом для розвитку.

Транспортна галузь відіграє важливе значення в економіці країни. Без неї, жодна робота не може працювати. Транспортна система є однією з найважливішою галузей економіки. Тобто якщо транспортні компанії країни є стабільними та ефективно функціонують це значно впливає на економіку країни в цілому.

Головна мета транспортних підприємств полягає у задоволенні попиту на транспортні послуги. Крім того, транспортна інфраструктура

має ключову роль, яка є важливим чинником інтеграційних процесів, що базується на поєднанні та підключенні бізнес-підрозділів, розташованих на великій відстані один від одного.

Транспортна інфраструктура є певним набором об'єктів, які об'єднують територіальні комунікаційні маршрути, зокрема зв'язок і управління, а також системи технічної підтримки. З огляду на ступінь зростання транспортної інфраструктури, потужність транспортних компаній в значній мірі залежить від ступеня їх використання.

Транспортний потенціал класифікують за напрямками здійснення економічної діяльності [2]: інвестиційний, науково-технічний, виробничий, а також споживчий потенціали.

Неправильне використання виробничого потенціалу шкодить бізнесу. Тумо потрібно шукати вихід з цієї проблеми, або бути приреченими до зниження прибутку протягом наступних років діяльності підприємства.

Досягнення значного підвищення продуктивності вимагає творчого мислення та різноманітних варіантів.

Щоб вдосконалити управління виробничим потенціалом потрібно:

- постійно проводити дослідження щодо зміни складових ресурсів, які безпосередньо впливають на розвиток управління виробничим потенціалом компанії;
- забезпечити розробку нових інструментів, методів, що виникнуть у зв'язку із змінами внутрішніх та зовнішніх бізнес-середовищ;
- вдосконалити механізм управління виробничими потужностями підприємств окремих компаній з урахуванням деталей їхнього бізнесу;
- для підвищення ефективності управління бізнесом передбачити нові технології;
- скорочення кількості поїздок без корисного навантаження (велика кількість перевезень на підприємстві відбувається без корисного навантаження);
- створюючи непотрібний тягар для водіїв, транспортних засобів, інфраструктури та навколишнього середовища. Більш того, ці порожні рухи створюють значні витрати для експедиторів);
- використання SAP Transport Management;
- скорочення витрат за допомогою прогностичних операцій;
- підвищення продуктивності в логістичних операціях.

Література:

1. Воробйова Ю.М. Управління ресурсами підприємства: [Навч. посіб.] / Воробйова Ю.М., Холода Б.І. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 288 с.
2. Ткаченко А.М. Логістика в державному регулюванні транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності / А.М. Ткаченко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 2 (18). – С. 165-175.

СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Рахимов Тухтабек Жумабаевич

докторант

Ургенчский государственный университет

г. Ургенч, Республика Узбекистан

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕГИОНА

Сложность задачи обеспечения устойчивого развития экономической системы региона выражается в ее реализации в целом, не разделяя ее на отдельные виды устойчивости. Экономическая система каждого региона считается сложной, в которой механизмы обеспечения устойчивого развития требуют создания условий для сбалансированного функционирования элементов, составляющих экономическую систему.

Эффективность механизмов устойчивого развития экономической системы региона зависит от своевременного и альтернативного устранения влияния внешних и внутренних факторов, исходя из собственных возможностей. Внешние факторы влияют на экономическую систему региона таким образом, что она не зависит от ее свободы и готовности к устранению. Внутренние факторы, влияющие на устойчивое развитие экономической системы региона, структуру экономической системы, объекты, вызывающие ухудшение состояния окружающей среды, уровень квалифицированной рабочей силы и методы управления. Соответственно, необходимость разработки эффективных механизмов обеспечения устойчивого развития, используя определенные способы и методы воздействия, которые поддерживают альтернативную обратную связь экономической системы с воздействием внутренней и внешней среды.

В Стратегии действий по дальнейшему развитию Республики Узбекистан уделено вопросам «расширения источников доходов местных

бюджетов, обеспечивающих решение социальных проблем за счет устойчивого развития отраслей и регионов»¹.

Если мы понимаем, что под устойчивым развитием экономической системы понимается стабильное состояние ее состава и достижение эффективности в функционировании, то под глобальной устойчивостью следует понимать именно стабильность внешней среды, взаимосвязь между определенными основными компонентами факторов. Для достижения глобальной устойчивости необходим эффективный механизм управления для экономической системы в макроуровне.

Известно, что к внешнеэкономическим факторам, влияющим на устойчивое развитие экономической системы, относятся условия экономической деятельности, уровень развития техники и технологий, высокий уровень спроса, стабильность экономических политических процессов в стране, уровень либерализации экономики.

Поскольку устойчивое развитие экономической системы постоянно совершенствуется под влиянием экономических законов, она несет высокую ответственность за осуществление управленческих функций в администрации экономической системы региона. В экономической системе региона необходимо постоянно проводить мониторинг, оценивать причины возникновения проблем и их негативные последствия, оперативно принимать следующие меры по их устранению:

- анализ безвредности производственной системы;
- разработка долгосрочных планов и программ развития;
- управление формированием резервов и оптимальное распределение прибыли;
- анализ и диагностика себестоимости, платежеспособность населения, рентабельность предприятий и т. д.

В настоящее время из-за отклонения системы от результатов индикативного планирования решение вышеперечисленных задач становится все труднее, а отсутствие достаточной базы данных усложняет процессы разработки эффективных планов устойчивого

---

¹ «О Стратегии Действие по дальнейшему развитию Республики Узбекистан» Указ Президента Р. Уз. № УП 4947 7-февраля 2017 г. Приложения № 2.

развития. Без решения этих вопросов невозможно создать эффективные механизмы устойчивого развития экономической системы региона.

Процессы индикативного планирования являются одним из оптимальных способов обеспечения долгосрочной устойчивости системы при разработке механизма устойчивого развития экономической системы региона, повышения эффективности деятельности субъектов экономической системы в будущем.

В целях обеспечения взаимосвязи и сотрудничества целей устойчивого развития в различных сферах деятельности экономической системы целесообразно создание дорожных карт, которые позволят упорядочить различные цели как целостную систему и послужат основой для формирования механизмов устойчивого развития экономической системы региона.

На Дорожной карте устойчивого развития будут определены более важные цели, которые были определены только на основе сортировки из набора долгосрочных целей, поставленных путем экспертной оценки, в зависимости от их значимости. Исключаются цели, которые не могут обеспечить устойчивое развитие. На основе экспертных заключений формируется не более пяти экономических, экологических, социальных и глобальных целей по всем основным отраслям экономической системы региона. Поставленные цели должны быть упорядочены и взаимосвязаны. Таким образом, цели на самом низком уровне являются инструментом для достижения целей на самом высоком уровне, и возникают причинно – следственные связи между целями устойчивого развития.

Дорожная карта является одним из очень важных документов, определяющих процесс устойчивого развития экономической системы региона. В нем указываются цели, дается их описание, обосновываются причины отражения указанных целей в дорожной карте и определяются исполнители и ответственные лица, осуществляющие строгие действия по достижению поставленных целей.

По нашему мнению, в условиях влияния вредных факторов на экономическую систему региона необходимо обратить внимание на выработку субъектами производства и оказания услуг мер, направленных

на получение быстрой прибыли, поиск путей эффективного использования имеющихся возможностей.

Если экономическая система региона обладает достаточными внутренними резервами, то реализация стратегии устойчивого роста, именно повышение качества и конкурентоспособности продукции и услуг, развитие технопарков и технополисов, усиление интеграции образования и производства создадут основу для обеспечения устойчивого развития экономической системы региона.

СЕКЦІЯ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Рудик О. А.

здобувач наукового ступеню кандидата економічних наук

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

МОНІТОРИНГ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ

Обраний Україною курс на децентралізацію системи управління обумовлює необхідність формування механізмів державного регулювання з урахуванням особливостей оновленого адміністративно-територіального устрою та розширених повноважень органів місцевого самоврядування. В цьому контексті особливого значення набуває формування означених механізмів в рамках об'єднаних територіальних громад, зокрема, в частині регулювання соціально-трудоових відносин.

Для регулювання соціально-трудоових відносин держава створює систему законодавчої і нормотворчої діяльності. Вона охоплює такі напрямки, як зайнятість, соціальна політика, умови й охорона праці, міграційна і демографічна політика [1, с. 220]. В рамках повноважень органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад відсутня можливість удосконалювати законодавчу базу соціально-трудоової сфери, а тому основним напрямом їх впливу має бути стан розвитку СТВ на підпорядкованих територіях.

Рівень розвитку соціально-трудоових відносин в ОТГ виступає одним із основоположних чинників їх соціально-економічного розвитку та підвищення рівня якості життя населення. З огляду на це, одним із основоположних завдань органів місцевого самоврядування має бути впровадження механізмів ефективного регулювання соціально-трудоових відносин, які забезпечуватимуть їх формування, здійснюватимуть

контроль та стимулюватимуть розвиток. При цьому, невід'ємною складовою механізмів регулювання соціально-трудових відносин в об'єднаних територіальних громадах має бути їх моніторинг.

В сучасній економічній науці, в тому числі і в соціально-трудовій сфері, моніторинг частіше всього ототожнюють з проведенням соціологічних та статистичних досліджень, трактуючи його як комплексну державну систему безперервного спостереження за фактичним станом справ [2, с. 25]. Однак, сформована в Україні система державного моніторингу соціально-трудової сфери з реформуванням адміністративно-територіального устрою виявилася такою, що не відповідає існуючим запитам на результати статистичних і соціологічних досліджень, оскільки не передбачає групування отриманої інформації за окремими об'єднаними територіальними громадами. Отже, на даному етапі створені ОТГ, особливо ті, до складу яких не входять міста районного чи обласного значення, опинилися перед фактом відсутності або ж значної обмеженості інформаційної бази щодо стану соціально-трудових відносин, їх динаміки, показників соціально-економічного розвитку підпорядкованих територій тощо, що значно ускладнює процеси розбудови ефективних механізмів регулювання соціально-трудової сфери в об'єднаних територіальних громадах.

З іншого боку, навіть у тому разі, коли органи місцевого самоврядування ОТГ мають доступ до повної статистичної інформації щодо стану розвитку соціально-трудових відносин на підпорядкованій території, то вона містить лише той перелік даних, які встановлені системою державного моніторингу соціально-трудової сфери, а, отже, є досить обмеженою і зовсім не відображає всього масиву інформації, необхідного для ефективного регулювання. Так, Державною службою статистики України застосовуються методологічні рекомендації [3; 4; 5; 6] щодо моніторингу соціально-трудової сфери за напрямками:

- економічна активність населення;
- вибіркове обстеження умов життя домогосподарств;
- оцінка бідності;
- показники заробітної плати.

Однак, дослідження лише визначених напрямів при моніторингу соціально-трудових відносин в об'єднаних територіальних громадах

дозволить створити дуже обмежений масив даних, який не дозволить з високим рівнем ефективності визначати шляхи і розробляти заходи покращення стану СТВ, підвищення рівня економічної активності населення тощо, адже поняття соціально-трудових відносин включає й цілий ряд інших показників, серед яких взаємовідносини в трудових колективах, дотримання норм безпеки та гігієни праці, застосування програм корпоративної соціальної відповідальності, вплив окремих виробничих систем на оточуюче середовище та ін.

Таким чином, забезпечення соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад і, в тому числі, розвитку їх соціально-трудової сфери, вимагає формування власної системи моніторингу СТВ в механізмах їх регулювання. Саме застосування моніторингу соціально-трудових відносин дозволить органам місцевого самоврядування кожної об'єднаної територіальної громади формувати інформаційні масиви даних щодо стану розвитку соціально-трудової сфери з максимальним врахуванням територіальних особливостей, стану промислового розвитку, потреб ринку праці та цілого ряду інших чинників та приймати на їх основі ефективні управлінські рішення в частині регулювання соціально-трудової сфери.

Література:

1. Прасол В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навчальний посібник / В. М. Прасол. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 264 с.
2. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудоые отношения : учеб. пособие / Н. И. Есинова. – К. : Кондор, 2013. – 464 с.
3. Інструкція зі статистики заробітної плати : наказ Державного комітету статистики України від 13.01.2004 р. № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Методика комплексної оцінки бідності : наказ Міністерства соціальної політики України від 18.05.2017 р. № 827/403/507/113/232 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-17>.
5. Методика розрахунку індексів реальної заробітної плати : наказ Державної служби статистики України від 11.09.2012 р. № 378 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Методологічні положення класифікації та аналізу стану економічно активного населення [Електронний ресурс] / Державна служба статистики. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm.

СЕКЦІЯ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Polishchuk V. G.

Associate Professor,
Department of Finance, Banking and Insurance

Lutsk National Technical University

Lutsk, Ukraine

Gurynchuk A. L.

Student

Lutsk National Technical University

Lutsk, Ukraine

Vasylevsky S. O.

Student

Lutsk National Technical University

Lutsk, Ukraine

FINANCIAL METHODS OF BAKERY INDUSTRY ENTERPRISES IN UKRAINE PROFITABILITY INCREASING

At the present stage of Ukrainian economy development the factor of enterprises profitability in all industries plays significant role. In highly competitive and technological development period it is necessary for enterprises owners to work at the problem how to increase the enterprise income, and at the same time the general turnover of goods, in order to continue their existence, and to derive benefit from consumed work and time. Income is top priority stimulus to create new or to develop the already operating enterprises. Possibility of income getting induces supervisors to search more effective methods of resources connection, to invent new products for which there could be demand, to apply organizational and technical innovations that promise to promote production efficiency. Working profitable, every enterprise brings in the contribution into society's economic development, promotes creation and increase of public wealth and people's

welfare growth. Therefore at the moment a theme of researching the ways, methods and means of an enterprise profitability increasing is very topical.

At the modern stage efficiency of enterprises activity is characterized by relative profitability or income that is determined by the profitability index i.e. by correlation of income with the expenses accrued. Financial situation of an enterprise needs systematic and comprehensive estimation using different methods, means and methodologies of analysis. Unefficiency of financial resources use results in subzero solvency of an enterprise and, as a result, declining of the enterprise profitability.

An enterprise could increase its profits due to increase of basic products realization volumes, and in such a way to increase profitability of activity. An important sense is acquired by providing of financial activity profitability which for most enterprises of this industry is unprofitable. For this purpose it is necessary to increase other financial profits or to conduct activity as a result of which acquisition of profits from equity position is possible. With the purpose of increasing the number and activity of consumers, it is necessary for the enterprise to use a number of measures that would provide its competitiveness. For promotion of products sale an important role the state is to play, as not small enough part of Ukrainian economy profitability belongs to the enterprises of food industry [1].

Providing of rational charges realization by the enterprise would assist increasing of its activity profitability. Intensifying of competition at the world markets of food products requires from enterprises of this industry to conduct production modernization, carry out planning and prognostication of charges, improve system of charges control where an important role should be played by the proper organization of overhead costs accounting. To promote the profitability index, it is necessary to reduce all the expenses articles, namely: to decrease transport charges; to regulate the distribution system; to promote the labour productivity; it is necessary for the enterprise to cut down expenses for products production and realization.

Increase of the income as a result of productive activity gives an opportunity for the enterprise to get facilities for productive and social development, material reward, besides it becomes the function of the enterprise itself. At the same time the income growth at the enterprise means increase of deductions into the state budget.

Many enterprises conduct development and realization of scientific and technical innovations and get licenses for them. At conditions of market relations development, and together with them competition, enterprises try not to sell them. However, abandonment from granting licenses to the other enterprises for the goods production is not always a correct step. At conditions of tough competition manufacturers can conduct own researches and developments in such volume that is necessary for realization of products properties improvement, and to do it more competitive. As a result the volume of products realization of enterprise-licensee can go down or rise depending on products demand.

Effective use of material resources to a great extent depends on the work of purchase department. One of the important tasks of industrial enterprises (associations) supply bodies is control under the state of backlogs and their management. Work of supply service must promote economical and rational use of material resources while planning of material-supply, in the process of operating work on fulfilling the worked out supply plans, as well as at the direct use of material resources.

Norms require perfection too. The norms of material resources use and products manufacturing not everywhere are technically enough reasonable, that is why they not always can serve as a reliable base for establishment of really progressive charges norms. Technically reasonable norms and established standards, their revision in time, from one side influence the remuneration of labour, and from the other side – price formation, as the exposure of reserves results in cutting of workers' public necessary expenses.

Experience of foreign enterprises under present-day conditions of management confirms great importance of complete revelation while financial planning of intraeconomic reserves for money accumulations increasing. The revelation of increasing reserves influences perfection of commercial calculation, market relations development, promotes liquidation of the crisis phenomena in economy.

Under the specially worked out policy a trade enterprise carries out development of one of the most difficult problems – income management.

This policy is aimed at representing the requirements of an enterprise general development strategy, providing its value increasing at the market, forming the necessary volume of financial resources, satisfying material

interests of proprietors and personnel. In the process of management by income forming two basic tasks as follows are solved:

- a) increasing general size of profit in the process of its forming;
- b) effective distribution of the profit got according to separate directions of its use.

Among these tasks the most ponderable is the first one, because on its solving forms and proportions of profit distribution at an enterprise depend.

Strategy of an enterprise management is related to determination of its functioning primary objective. Mainly, this primary objective is formulated as an achievement of certain profitability level for the capital inlaid and, accordingly, getting of the net income certain mass [2-3].

References:

1. Турило А.М. Теоретико-методологічні підходи до визначення прибутку підприємства як фінансової категорії / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Економіка та управління підприємствами. – 2008. – № 3(81). – С. 109–112.
2. Герасимчук З.В. Фінансовий менеджмент: Навч. Посібник. / Герасимчук З.В., Вахович І.М. – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 412 с.
3. Поліщук В.Г. Ефективні методи підвищення прибутковості підприємств хлібопекарської галузі України на сучасному етапі / Поліщук В.Г., Остапюк А.В. // Економічний форум. – № 2 – 2013. – С. 170–176.

Polishchuk V. G.
Associate Professor,
Department of Finance, Banking and Insurance

Lutsk National Technical University
Lutsk, Ukraine

Grysyuk T. M.
Student

Lutsk National Technical University
Lutsk, Ukraine

Biruk V. P.
Student

Lutsk National Technical University
Lutsk, Ukraine

MECHANISMS FOR DETAILING THE UKRAINIAN ECONOMY AS A GUARANTEE OF SUCCESSFUL STRUGGLE AGAINST OFFSHORE CAPITAL OUTFLOWS

Increasing sizes of shadow economy in European countries causes disturbance of international economic and political community. It is related to that, firstly, economic and social terms on macro- and microlevels could not be exactly and correctly estimated, if considerable part of the basic economic activity is not represented in official statistics. For example, official number of unemployed persons can conceal the circumstance that unknown part of them actually works and gets profits from unofficial activity. As a result, any attempt to overcome unemployment at macrolevel appears ineffective and not effective [1-3].

Secondly, shadow economic activity results in the loss of profits to the state budget, as subjects of shadow activity avoid tax and duty payments to the pension and social insurance funds. Thirdly, expansion of such phenomenon, as shadow economy, reduces efficiency of official sector functioning. For example, reduction of the productive charges because of avoiding tax and duties payment to the pension and social insurance funds causes unrespectable competition between official and unofficial economic units and opens the way to less productive activity for absorption of accessible resources growing part. For this reason with the aim of statistical measuring of shadow economy

volumes and evaluation of its influence on economy there was worked out a system of corresponding methods and means.

In Ukraine there a situation of hostile attitude towards offshore as to the way of «dirty» money laundering and transferring capitals «into shade», in fact applying certain schemes, it is possible to avoid taxation even in an offshore zone, and in a country-mediator where the firm is actually registered and in Ukraine where incomes come. The question of penetration into shadow economy offshore stands acutely in this country, as there irrevocably flow capitals not only of big business but also that of executive personnel, who owns this business and for whom this situation is very advantageous. Practically every president in Ukraine is criticized, that for years of his governing to the offshore there were transferred milliards hryvnias. Absence of the legislative adjusting allows getting superprofits on legal grounds, and the society's bad awareness and not sufficient level of researches of this phenomenon promote an adequate level of social tension in Ukraine.

Pursuant to the state of shadowing problems in Ukraine, it is possible to define the basic factors of economy shadowing in our country at the modern stage:

- 1) political uncertainty, distrusting actions of authorities and high level of bureaucratism.
- 2) insufficiency of the economic policy in Ukraine institutional providing.
- 3) unefficiency of state property management and of protection of owners' rights.
- 4) system defects of tax policy and imperfection of fiscal policy.
- 5) unbalanced public regulator policy.
- 6) deformation of population employment structure.
- 7) raiding related to the next factor.
- 8) weakness and imperfection of authority.
- 9) formation of shadow para-state.
- 10) unproductive capitals withdrawal and other shadowing factors.

Shadow sector constantly extend relations with the legal sector of economy, competes with it and forces it out of most economy spheres. Shadow economy creates real threat to national safety and democratic development of the state, negatively influences all spheres of public life: economy, policy, administration, social and humanitarian spheres, public awareness, international relations with other countries and others like that.

Generally speaking consequences of shadowing for official economy sector are possible to form as follows:

1. Proceed from etatist positions, it is worth speaking about the fact that the state loses tax incomings to the budget, if such sums are not taken into account and are not taxed.

2. It is the complication of the state's financial obligations. It is related to the first negative consequence of shadowing.

3. Uneffectiveness of administrative decisions i.e. if one takes into consideration official data, it is necessary to do corresponding coefficient of correlation.

4. Reduction of internal investment resources. Besides, there is another negative consequence that is directly related to previous – reducing interest of potential investors. The higher is level of shadowing, the less is the interest and attractiveness.

5. Increase of the society's criminalization, because of increasing the number of economic crimes. Sure, this is far not complete list of negative consequences of shadowing for official sector.

All this requires the state's active activity, in particular realization of concrete measures concerning economy unshadowing.

Unshadowing of economy is the integral system of actions, directed foremost to overcoming and cleanup of reasons and pre-conditions of the shadowing processes. Strategic aim of economy unshadowing is substantial decline of shadow economy level by legalization of shadow capitals, creation of favourable terms for promotion of legalized investment into legal economy, into the real sector.

Process of unshadowing itself is quite positive. From one side it positively influences the rates of gross domestic product increasing. On the other side it is public positive, both internal and external.

So, measures concerning unshadowing of economy foresee: uncriminal origin capitals «amnesty»; introducing of tax incentives for accumulation and investing money into innovative sector by legal entities that are suggested to give according to the actual results of activity; real and radical simplification of conciliatory and permissive procedures as to the business; involvement into realization of legalization strategy some representatives of the international organizations specialized on counteraction to illegal economy, and civil society.

Measures concerning economy decriminalization include: creation of the National bureau of investigations; reformation of the system of law enforcing bodies accounting in accordance with the standards of the developed countries; coordination of plenary powers and control-revision functions of the State committee for financial monitoring, law enforcement authorities in the sphere of shadow capitals legalization; development of complex theoretic and methodic base for determination of volumes and counteraction to criminal and shadow activity; activation of participating in international system for counteraction of economic activity illegalization on different levels of international cooperation.

To the measures concerning prevention of unproductive withdrawal of capitals from Ukraine it follows to refer: providing of effective protection and state guarantees for owners' and investors' rights; providing of stability, transparency and unambiguity of legislation norms in the sphere of taxation and currency adjusting, improvement of investment and business climate; overcoming of the shadow phenomena in the sphere of foreign economic activity, in particular, in the system of the customs adjusting; acceleration of financial markets and corporate sector development in accordance with European standards; substantial increase of efficiency in prevention of corruption and organized crime, in particular in financial sphere.

Measures concerning unshadowing of political process foresee: monitoring of government officials' and all levels deputies' property; prohibition of the anonymous offerings, payments of foreign companies and unprofitable organizations in behalf of the electoral process subjects; publication of annual financial reports of political parties activity; strengthening of control upon implementation of business activity by government officials prohibition, introducing of complete property responsibility through the mechanism of government officials' property confiscation, who participated in the process of «money laundering» and state property and budgetary facilities plundering [3].

Wide-ranging tax reform, aimed at declining and smoothing of tax burden, simplification of the tax system, strengthening of tax control upon the level of production charges, encouragement of investment activity and accumulation of amortization enterprises funds, must become the stimulus of continuation economy unshadowing, minimization of charges for implementation and administration of tax law.

References:

1. Манзюк О.О. Негативні наслідки діяльності офшорних зон та шляхи їх подолання в Україні / Манзюк О.О. // Європейський вектор економічного розвитку. – 2013. – № 2 (15). – С. 172-178.
2. Огреба С. В. Статистичне оцінювання масштабів тіньової економіки України / С. В. Огреба // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 6. – С. 353–359.
3. Поліщук В.Г. Сучасні механізми детінізації економіки України в контексті боротьби з офшорним відтоком капіталу / Поліщук В.Г., Ковальчук О.О. // Економічний форум. – № 2 – 2013. – С. 46–53.

Сидорчук А. А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів імені С. І. Юрія

*Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

ПРИНЦИПИ ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Принципи фінансів домогосподарств впливають із розуміння обмеженості їхніх фінансових ресурсів. Обмеженість означає, що наявні у розпорядженні домогосподарства фінансові ресурси мають здатність закінчуватися, що зумовлює існування такого стану речей, коли воно не має можливості спожити усі товари і послуги, які бажали б мати його члени. Домогосподарство, як і суспільство загалом, не здатне забезпечити усіх його членів усім, що вони забажають чи високим рівнем життя. У таких умовах домогосподарство зіштовхується з необхідністю приймати величезну кількість рішень: кому яку роботу виконувати у першу чергу, хто буде заробляти гроші, а хто виховувати дітей і т.п. [8, с. 40].

Принцип 1. Домогосподарство вибирає

Щоб отримати деяку необхідну домогосподарству річ, йому зазвичай, необхідно відмовитись від іншої, не менш цінної. Прийняття рішення потребує протиставлення однієї цілі іншій. В якості прикладу розглянемо проблему розподілу сімейного доходу, яку необхідно вирішувати членам

домогосподарства. Вони можуть використати увесь наявний дохід на придбання продуктів харчування, нової одежі чи на купівлю туристичної путівки. Можливо, члени домогосподарства приймуть рішення відкласти частину доходу на «чорний день» чи на освіту дітей. Якщо вони приймуть таке рішення це означає, що кожна додаткова гривня вкладена на будь-яку із даних цілей, кількість грошей, які домогосподарства можуть використати для купівлі інших благ, зменшується на ту саму гривню.

Принцип 2. Вартість чого-небудь для домогосподарства є ціна того, заради чого прийдеться відмовитись, щоб отримати бажане

Необхідність вибору, прийняття домогосподарством усвідомленого рішення, потребує порівняння витрат і благ альтернативного варіанту дій. У багатьох випадках втрати не такі очевидні, як може здаватися на перший погляд.

Розглянемо, наприклад, процес прийняття домогосподарством рішення про вступ дитини до вищого навчального закладу. Благо, яке дитина, можливо отримає, полягає у її інтелектуальному збагаченні і перспективах отримання добре оплачуваної роботи. Єдині втрати від поступлення у вуз пов'язані із часом дитини. Час проведений у бібліотеках за підручниками, написання рефератів чи контрольних робіт не може бути використаний для роботи і отримання заробітної плати.

Ціна, яку потрібно заплатити за благо «навчання у вузі» для домогосподарства є «не отриманою за роки навчання заробітною платою» їхньої дитини. Таким чином під альтернативними витратами домогосподарства ми будемо розуміти щось, від чого потрібно відмовитись, заради отримання бажаного. У випадку домогосподарства, ресурс від якого воно «відмовляється», щоб отримати бажане це час, за який воно могло б працювати і отримати дохід.

Принцип 3. Домогосподарство реагує на стимули

Так як рішення домогосподарств побудовані на порівнянні можливих витрат і додаткових благ, зміна співвідношення між ними безумовно вплине на його висновки. Саме стимули, а не покарання можуть змінити поведінку домогосподарства.

Принцип 4. Іноді уряд має можливість покращити результати фінансів домогосподарства.

Держава, як об'єднуюче ціле, покликана надавати певні суспільні послуги своїм індивідам та створювати умови для підтримання себе самої як єдиного цілого. В такій ситуації протиріччя фінансів виявлятимуть себе у сфері оподаткування. Якщо суспільство основним пріоритетом визнає інтереси держави, то податкова система буде пригнічувати економічні інтереси особистості, а тому протиріччя між особистими і державними інтересами, як правило, вирішуватимуться на користь держави. І навпаки, якщо людина визнається найвищою цінністю суспільства, то держава намагатиметься формувати таку податкову систему, яка б не пригнічувала законослухняного платника податків, а створювала сприятливі умови для реалізації підприємницьких здібностей своїх громадян.

Напротивагу сплаченим податкам, окремі домогосподарства, якщо вони відповідають встановленим критеріям, можуть отримувати за рахунок бюджетних коштів соціальні трансферти. Тобто, податок, як форма вилучення доходу у окремих суб'єктів економічної системи на користь цілого (держави), і соціальні трансферти на користь окремих домогосподарств стають формою вирішення фінансових протиріч між державою, суб'єктами господарювання та населенням.

Принцип 5. Рівень життя домогосподарств визначається здатністю країни виробляти товари і послуги

Формування доходів населення будь-якої країни залежить від економічного зростання в ній а їхній рівень виступає важливим показником добробуту суспільства. Він визначає рівень платоспроможного попиту і соціальні можливості населення. Для задоволення своїх потреб члени домашнього господарства здійснюють певні витрати, тобто використовують наявний у них дохід на певні цілі. Як результат, здатність країни виготовляти товари і послуги (економічне зростання) сприятиме як збільшенню доходів домогосподарств так і підвищенню рівня забезпечення різноманітних потреб свого населення.

Література:

1. Мэнкью Н. Г. Принципы Экономикс / Н. Г. Мэнкью [под. ред. проф. В.М. Цветаева и Ю.Н. Каптуревского]. – СПб: Питер Ком, 1999. – 784 с.

СЕКЦІЯ 7. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Засанська С. В.

кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
начальник відділу наукового,
методичного та інформаційного забезпечення
*ДНУ «Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації»
м. Київ, Україна*

СВІТОВИЙ ДОСВІД АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО- І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Розвиток продуктивних сил суспільства і виробничих відносин зумовлює вдосконалення та розширення наукових досліджень, створення та впровадження передових інформаційних технологій, суть яких полягає у застосуванні прогресивних засобів і методів збору, збереження, обробки, використання й поширення даних, створенні цілісних технологічних систем, які дозволяють швидко взаємодіяти з великими масивами інформації.

В даний час усі сфери людської діяльності тісно пов'язані з впровадженням інформаційних технологій і використанням комп'ютерної техніки, що, у свою чергу, зумовило активне впровадження комп'ютерних методів і засобів в науково-технічну діяльність та сам процес автоматизації будь-якої експертизи.

Засоби автоматизації дозволяють значно скоротити трудомісткість проведення експертизи за рахунок скорочення трудовитрат і більш чіткої організації процесів.

Говорячи про експертизу наукових проектів та робіт, слід зазначити, що вона представляє особливий інститут національної інноваційної

системи та є важливою складовою системи науково-технічної діяльності країни.

Інформаційне забезпечення наукової і науково-технічної експертизи має являти собою науково організований і безперервний процес відбору, підготовки та видачі систематизованої науково-технічної інформації, необхідної для вирішення експертних завдань.

Тому, в експертизі можна виділити наступні напрямки впровадження сучасних інформаційних технологій.

Перший напрямок – використання комп'ютерних технологій для автоматизації збору і обробки даних, одержуваних в ході різних видів аналізу.

Другий напрямок – створення банків даних та автоматизованих інформаційних систем по конкретних об'єктах експертизи. Він передбачає використання можливостей комп'ютера по накопиченню, обробці і видачі у відповідність із запитами експерта зведенні дані, які знаходяться в інформаційних масивах.

Третій напрям – це системи аналізу зображень, що дозволяють здійснювати діагностичні та ідентифікаційні дослідження.

Четвертий напрямок – створення програмних комплексів або окремих програм виконання допоміжних розрахунків за відомими формулами і алгоритмами для використання в експертизах.

П'ятий напрям – розробка програмних комплексів автоматизованого вирішення експертних задач, що включають також підготовку експертного висновку. Цей напрямок пов'язаний з полегшенням трудомісткого процесу виконання експертизи і складання висновку експерта, особливо при проведенні комплексних багатооб'єктних експертиз.

Ці системи дозволяють експерту правильно описати, класифікувати об'єкти, що підлягають дослідженню, визначити його напрямки, грамотно застосувати рекомендовані методики, підготувати і сформулювати експертні висновки.

До усіх напрямків впровадження сучасних інформаційних технологій застосовують загальні принципи інформаційного забезпечення, які включають три групи:

1. відбору інформації;

2. розробки системи інформаційного забезпечення;
3. функціонування системи інформаційного забезпечення.

На сьогодні, діяльність експертних установ свідчить про постійне зростання кількості експертиз, участь експертів в якості фахівців, підвищення вимог до якості експертиз і їх термінів, розробку та впровадження інформаційних продуктів для організації процесу проведення експертизи. Тому, у роботі експертних установ розроблені і функціонують різні автоматизовані системи інформаційного забезпечення, що дозволяють значно спростити процес управлінської діяльності.

На сьогоднішній день у світовій практиці поширені такі види автоматизованих систем науково-технічної та технологічної експертизи:

1. Системи обліку експертів.

Дані системи обліку експертів присутні в організаціях, що працюють з експертизою проектів та організовані у формі бази даних, які включають контактні дані експертів та їх основні верифікаційні характеристики для подальшого залучення до процесу експертизи.

У таких системах реалізована можливість для куратора експертизи здійснювати пошук експертів по заданому набору критеріїв. У найбільш розвинених системах існує функціонал, що дозволяє накопичувати інформацію та відповідні документи по взаємодії з експертом. Системи обліку експертів, зазвичай, засновані на веб-технологіях. Як приклад, такі автоматизовані системи містять додатковий автоматичний функціонал, який дозволяє актуалізувати інформацію про зміну компетенцій експерта, на основі відслідковування в соціальних мережах.

2. Автоматизація проведення експертизи.

Дані системи використовуються більшістю кураторів експертизи та розробляються, в основному, на веб-технологіях. Серед можливостей систем відмічають ведення в єдиній базі всіх проектів, заявлених на експертизу, накопичення архіву всіх пов'язаних з проектами та їх експертизою документів, а також автоматизацію документообігу і контроль етапів проходження експертизи.

3. Комплексні автоматизовані системи.

Дані системи об'єднують функціонал першого і другого типу систем. В даний час такі автоматизовані системи мало поширені.

4. Системи реалізації експертних мереж.

Дані системи найбільш рідко зустрічаються на ринку систем автоматизації експертизи. Це пов'язано з тим, що сама модель експертних мереж, базується в Інтернеті і здебільшого отримала розповсюдження у західному світі. Такі системи є комбінацією інструментів по всьому циклу організації експертної діяльності, соціальних мереж, а й іноді і медіа. Їх завданням є забезпечення повного циклу процесів з проведення експертизи і підтримка відносин учасників мережі. Серед публічних експертиз відома тільки система експертної мережі Expinet.

5. Системи проведення конкурсів.

Системи дозволяють організувати експертизу по великій кількості проектів з великим масивом відібраних експертів, а також автоматизувати агрегацію проведення експертиз по тій чи іншій формі бальної моделі. Такі системи досить поширені на ринку. Вони використовуються при відборі технологічних бізнес-проектів для подальшого розвитку і для проведення різних конкурсів, які поєднують проектну та освітню діяльність. Найчастіше конкурсні системи доповнюються можливостями медіа, а також різним додатковим функціоналом для проведення вебінарів, опитувань, тестів і т.п. Такі системи у своїй більшості є замовними, оскільки потенціальний обсяг продажів і відсутність відкритого ринку закупівлі подібних систем незначний [1].

Усьому процесу організації експертизи в науково-технічній сфері властиві наступні аспекти:

- критерії, за якими проводиться оцінка об'єкта експертизи;
- склад і зміст інформації, що надається для експертизи;
- якісний і кількісний склад експертів;
- методи отримання експертної думки;
- спосіб обробки експертних думок і формування підсумкового ранжування;
- регламент проведення експертизи та збір експертних думок;
- методичне, організаційне, інформаційне та технічне супроводження процесів проведення експертизи [2].

Будь-яка експертиза носить неупереджений характер, ґрунтується на принципах об'єктивності, компетентності та виключає конфлікт інтересів. Тому, відбір проектів та їх подальша експертиза відповідно до законодавства повинна здійснюватися спочатку шляхом проведення конкурсів. Невід'ємною умовою конкурсного відбору є подальше проведення експертизи, що істотно підвищує правильність і обґрунтованість вибору найбільш перспективних проектів.

Використання сучасної системи незалежної експертизи на всіх стадіях реалізації науково-технічних програм дозволяє відбирати найбільш перспективні проекти для державного фінансування. В рамках реалізації програм також повинно забезпечуватися проведення моніторингу профінансованих проектів.

Отже, автоматизація процесів організації та проведення науково- і науково-технічної експертизи як у світі, так і в Україні, поступово набуває свого розвитку. Зазвичай, впровадження в практику автоматизованих систем інформаційного забезпечення здійснюється поетапно. Це обумовлено необхідністю дотримання мінімізації ризику при розробці і впровадженні автоматизованих систем, оскільки їх розробка найчастіше пов'язана з великими трудовими і матеріальними витратами і ніколи не виключений ризик, що вони можуть виявитися невиробничими.

Література:

1. Кратенок В. Е. Создание автоматизированной системы управления процессами научно-технических экспертиз ГУ Бел ИСА [Електронний ресурс] / В. Е. Кратенок, А. В. Енин, Б. С. Славин – Режим доступу до ресурсу: http://www.icsti.su/uploaded/201003/intel_prop/21.pdf.
2. Гарина С. М. Информационное обеспечение экспертных заявок в конкурсах федеральной целевой программы [Електронний ресурс] / С. М. Гарина, Т. В. Модянова – Режим доступу до ресурсу: <https://elbib.ru/ru/article/501>.

Polishchuk V. G.

Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance

Lutsk National Technical University

Lutsk, Ukraine

Bespala A. P.

Student

Lutsk National Technical University

Lutsk, Ukraine

FEATURES OF FORECASTING ECONOMIC DYNAMICS IN THE SYSTEM OF MODERN FINANCIAL MARKETS

Financial engineering presupposes new financial products (innovations) creation (construction), new financial services rendering. It uses funds and financial instruments in the form of contracts for the creation of their hybrid and synthetic combinations. Financial engineering is used for risks, liquidity and profitability management and for redistribution of money resources and information. It assumes working out schemes of financial optimization in general and tax one in particular, optimization of production and marketing considering law and market imperfections.

The essence of financial engineering consists in: application of known financial tools, processes and technologies to task solution in the sphere of finances in new markets; building innovative financial products through synthesis and hybrid combinations of the existing ones; creating new instruments for accomplishing new tasks in existing markets [1].

Nowadays no one will be surprised by any Ukrainian Internet user's getting information from web-pages of exchanges or off-exchange systems online. For example, on official web-pages of CME Group (www.cmegroup.com), NYSE Euronext (www.euronext.com) one can get necessary information concerning exchange prices and main contracts rates, become acquainted with exchange operational rules, originals of futures contracts on all underlying assets, risks alerts, types of speculative or hedge accounts, margin payment systems, main participants of exchange trade, instructions for speculative and hedge transactions fulfillment etc.

Revolutionary changes in communication systems and means allowed through tenders synchronization to unite financial markets (exchange and off-exchange), operating at specific time of a day and in different continents of the globe, into a single world financial market functioning twenty-four hours a day. By this time in the world financial market quality changes have become clearly apparent which cannot be ignored. The development of Internet as an environment of financial transactions and investments distribution has caused financial markets to shift into the net. The development of network technologies has left behind present conceptions of money and fund markets development and predetermined their transformation and revision of the very fundamentals of exchange and off-exchange trade.

Internet is developing as a global distributed environment of financial transactions and investments that can be reached from any place in the world with minimal hardware and software resources on hand. Financial markets are being transferred into the net and exchanges are becoming electronic. Alternative Trading Systems (ATS) are coming in sight. These are in fact new trading grounds competing classical exchanges. Electronic trade technology is much cheaper than a standard exchange for electronic trading systems creators as well as for their users. Electronic Communication Networks (ECN) are a novelty among business models of stock market functioning. Re-orientation of stock and money markets infrastructure to an individual investor is taking place evolutionally. Internet-brokers have come to this sector of services using direct and open access to financial markets.

Internet has simplified order receiving and has provided the access to information resources which were earlier available only for elite.

Moreover, there is a conceptually new choice of interactive services on the Internet available around the clock: real time quotation flow, means of data visualization and technical analysis, companies' news and reports, investment portfolio status tracking (assets structure, present value and profitability), purchase and sale recommendations, the study of market in general and its segments in particular, educational transactions performed on a training account etc.

Well-known news agencies also compete with exchanges in the sphere of information services rendering. For example, Reuters news agency provides its clients with even a wider range of services. A special terminal installed in a

client's main office and connected to popular exchanges gives him an opportunity to be virtually present at exchange tenders and see the fulfillment of his orders by a trader, in addition to the possibility to receive information about current exchange prices and political and economic events influencing them.

Nowadays, currency and stock exchanges, marketing systems, investment companies, news agencies, specialized in information products on stock market, have their servers on the Internet.

A marketing system is created by a trade organizer controlling its functioning. A trade organizer in equity market is a legal entity participating in the equity market professionally and carrying out trade management in it. Trade organizers are stock exchanges and organizers of off-exchange trade in equity market. Measures taken in case of contingencies leading to marketing system failures, losses and faults of data bases concerning equity sale agreement, trade organizer's responsibility for these failures and losses must be foreseen in trade organizer's rules.

Forex market (Forex – FOReign EXchange) is an off-exchange market. It is an informal network of trade relations between market participants around the world, including central, commercial, investment banks, pension funds, brokers and dealers, insurance companies, transnational corporations and individuals. Trade operations in all main currencies take place in this market.

It is reasonable to carry out the prognostication of economic dynamics time rows exactly in Forex market. The reliability of predictive estimates of EDTR depends directly on how they take into account and reflect both adaptability and rationality of predicted processes. The essence of the question is how to find the mechanism fulfilling the process of adaptation to mind manifestations. At present the meaningful content of «intelligent» in an adaptive and rational model is realized at the level of its expert judgment. In the given work we try to extract the elements of intelligent at the level of formalized methods and suggest an instrument of automation of expert approach to building an adaptive and rational prognostication model.

Preliminary statistical analysis of history row of EUR/USD quotations in Forex financial market, carried out in the framework of LastCorrel program, allowed us to identify it in the following way:

- Dicky-Fuller test: the row is integrated, stationary;

– IDW Darbin-Whatson integration test: there is no reason to reject the hypothesis of row stationarity;

– RS-analysis: Herst index $H=0,6511$, fractal brownian movement with positive correlation and long memory;

– Lewing-Box Q-test: autocorrelation is present.

The game proceeds on the basis of exchange trading rules (see Figure 3). The player has at his disposal a currency pair set of his choice.

The game starts with setting the following parameters selected by the chosen method:

– fields of entering basic EUR/USD currency pair, margin in USD, the blue colour corresponding to basic currency and red corresponding to the contracurrency;

– game board lot entering fields also in basic currency and contracurrency;

– game results output fields;

– put and call difference between purchase and sale of basic currency in the exchange;

– the lower limit of insensibility (expectation);

– the upper limit of top expectation;

– statistics panel;

– game statistics table;

– chosen strategies statistics (optionally protocolled with comments to the chosen strategy);

– graph reflecting rate of exchange in Forex [2].

The development of effective and reliable prognoses of economic dynamics time rows (EDTR) is possible only when we have modern instruments and know the principles how to use them skilfully. The very financial engineering is a purposeful development and implementation of new financial tools and technologies. It is also a creative search of new approaches to financial problems solution with the help of already known financial tools and technologies. One can say that financial engineering helps banks and other financial mediators to react more operationally and effectively to the changes taking place in the world, legislation and economics of a specific country, inside a specific subject of economy.

References:

1. Вахович І.М., Поліщук В.Г. Фінансовий менеджмент та фінансовий інжиніринг бізнес-процесів: магістерський курс: навчальний посібник в 2-х т. – 2-ге вид. – Т. 2. Поліщук В.Г. Фінансовий інжиніринг бізнес-процесів. – Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф»™, 2014. – 380 с.
2. Поліщук В.Г. Прогнозування рядів економічної динаміки на фінансових ринках як метод фінансового інжинірингу / Поліщук В.Г., Голас А.М. // Економічний форум. – № 1. – 2014. – С. 221-229.

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«МІЖНАРОДНЕ НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ
СПІВРОБІТНИЦТВО: ПРИНЦИПИ,
МЕХАНІЗМИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ»**

м. Київ, 14 вересня 2019 року

Редактор, коректор – А.В. Білий
Технічний редактор, комп'ютерна верстка – О.А. Головка

Видано за авторською редакцією.
Здано в роботу 17.09.2019 р. Підписано до друку 18.09.2019 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Цифровий друк. Ум. друк. арк. 5,81. Зам. № 1909-65. Тираж 100 прим.
Ціна договірна.
Віддруковано з готового оригінал-макету: ФОП Головка О.А.
Моб.тел: +38 099 414 86 36

Printed in Ukraine